

Organizacija Z. N. na konferenci v Parizu slabo uspela

Vadljanje s palestinskim vprašanjem. — Obsodba
proti Jugoslaviji, Bolgariji in Albaniji. —
Strah Francije pred obnovitvijo nemške velesile

Organizacija združenih narodov si je pokojni Franklin Delano Roosevelt sijajno zamislil. In to nič manj idealistično, kakor si je zasnoval v prvi svetovni vojni društvo narodov Woodrow Wilson.

Anglija noče Izraela

Eno najbolj pretečih vprašanj na pariškem zborovanju Združenih narodov je problem Palestine. Zidje so si v nji ustanovili svojo državo proti volji Anglije — pobili v tej vojni precej angleških vojakov in tudi švedski baron Folke Bernadotte je padel, ko je šel tja posredovati za mir med Arabci in Zidi — po mnenju slednjih ne v korist njih temveč v prid interesov cesarstva Velike Britanije.

Očividno je, da tudi laboritska vlada nadaljuje v zadevah vnanjih interesov britskega imperija prav tako kakor so to pred njo delale torijske in druge vlade "njegovega veličanstva". Posebno v Sredozemlju.

Anglija je bila prva, ki je Zidom v prvi svetovni vojni obljubila Palestino — njihovo pravadno domovino — njim v vrnitev.

Po vojni je vsled svojih lastnih interesov to obljubo sicer še držala, toda protežirala je Arabce — v interesu svojih interesov, ki jih ima v "Sveti deželi", pa v Egiptu in povsod tam okrog. Nekoč, oziroma posebno pred prvo svetovno vojno, je bila Anglija absolutna vladarica Sredozemlja. Le sultanove Turčije si ni mogla podvreči. V borbi za Dardanele so takrat zmagali Turki — s pomočjo kajzerjeve Nemčije kajpada.

Po vojni je Anglija začela misliti na svoje obljube raznim deželam in na obljubo Zidom. In ko so se Zidje naveličali čakati in začeli proti Angliji z odkrito revolto, je slednja pokazala, da noče na tem "svojem" Sredozemlju nikake židovske države.

Truman v stiski

Ze dolgo so prihajale iz Pariza vesti, da ameriški in angleški oljni kartel, skupno z angleško laboritsko vlado, pritisakata na naš državni department in na predsednika Trumana, da naj se novi židovski državci v Palestini "zadavi vrat". Češ, da ako jo dovolimo, bo postala oporišče komunizma na Srednjem vzhodu, gnezdo intrig itd., dočim se na arabske glavarje — ker so zaposleni v svojih haremskih noč in dan — lahko zana-

šamo. Ni treba drugega kot da jim dajemo podkupnine in s tem vzdržujemo njihove družine. Saj pravijo o kralju Saudi Arabije, da ima kakih "sto otrok" — to je — zakonitih. In plačujemo za privilegij izkoriščati njegova oljna ležišča velike vsote. Arabci seveda nimajo od tega nobenih koristi, ima pa jih kralj Ibn Saud z vso svojo številno zlahito in z begi, pašami in takimi magnati, ki mu pomagajo držati ljudstvo v sužnosti.

Predsednik Truman se je ameriškim Zidom obvezal, da ne bo podpiral angleške politike, ki stremi preprečiti ustanovitev Izraela v gospodarsko močno židovsko državo.

Toda v našem državnem departmentu so anglo-ameriški petrolejski interesi močno zasidrani in tako je Truman bil pred minulimi predsedniškimi volitvami potisnjen v ozadje — češ, saj ti nisi bil izvoljen za predsednika!

A sedaj, ko je izvoljen na svojo roko — zares na svojo roko, pa so poročali, da se je odločil Anglijo glede Izraela pustiti na cedilu in pomagati Zidom, da si ustanove državo po svoji volji. Uspel seveda ne bo, ker odločaji tu kakor v Angliji oljni in drugi trgovski interesi.

Zahteve za sankcije
Na pobudo angleških "satelitov"
(Konec na 4. strani.)

"Mali narodi" postali siti borbe med velesilami "za Berlin" ...

Končno se je le dogodilo ... priznanje, da je krivda sedanjemu neznosnemu političnemu ozračju po svetu tudi še kje drugje, ne samo v Moskvi ... To je na dramatičen način storil generalni tajnik Organizacije združenih narodov Trygve Lie in z njim predsednik zbornice Z. N. Herbert V. Evatt.

Prvi je Norvežan, drugi (Evatt) je Avstralec.

Ne enemu ne drugemu se ne more očitati, da sta "komunista", niti da sta sopotnika. Toda oba sta za mir in sta se na svojo roko odločila apalirati na tiste, ki mir najbolj ogrožajo.

Trumanova administracija, angleška in francoska vlada so se sedanji konferenci Združenih narodov, ki se vrši v Parizu, pritožile, oziroma — obtožile so Sovjetsko unijo za kršilko miru vsled njene taktike v Berlinu.

Vsi vedo, da to ni res. Kdo pa ima atomske bombe in v svoji vnanji politiki venomer grozi z njimi?

Prvi, ki se je postavil na sedanjem zasledanju ZN v Parizu "velesilam" po robu je bil argentinski delegat v varnostnem svetu ZN. V tem se zastopniki posameznih dežel vrste v predsedovanju. In ko je minuli mesec on imel predsedništvo, mu je bilo jasno: Le "male" dežele lahko kaj store za mir, kajti "velesile" se pripravljajo v tretjo svetovno vojno.

Ni prijetno, ko ti zastopnik argentinskega diktatorja Perona vpije na ušesa — "velesile, pobotajte se!" Skušal je predvsem pomiriti sovjetsko in ameriško delegacijo.

Ni mu uspelo.

Nato sta se kot že rečeno oglasila Trygve Lie in Herbert V. Evatt.

Toda ne v zbornici ZN temveč z direktnim pismom predsedniku Zed. držav Trumanu, predsedniku angleške vlade Attleeju, premierju Stalinu in predsedniku francoske vlade, naj se snidejo, naj se "v vojni za Berlin" sporazumejo in zagotove svetu mir.

V Londonu so njun nasvet "hladno" sprejeli. Čudno, da je postala angleška takozvana "delavska" vlada v svoji vnanji politiki bolj reakcionarna kakor pa je bila Churchillova torijska vlada. Ampak take reči so se v zgodovini že dogodile in se znova ponavljajo.

Kar sta Lie in Evatt zgodovinsko važnega storila s svojim apelom je to: zavrгла sta propagando ameriške in angleške vlade, da le Rusija je kriva kalitve miru in na ves glas priznala, da so tega greha krive vse velesile.

Saj vendar oba vesta, da so baš Zed. države najbolj v ofenzivi proti socialnim preobratom! Milijarde, ki jih vlada Zed. držav troši po svetu, grede predvsem v namen obvarovati sistem izkoriščanja za privatni profit.

Ljudstva v Evropi se boje nove vojne. Neglede koliko stotisočev sovjetskega prebivalstva bi lahko pokontala naša skladišna atomskih bomb — posledice bi trpeli vsi.

In vse se tako zdi, da male dežele spoznavajo zle namere ameriškega kapitalizma in zato zahtevajo, da neha s svojo politiko, kakršno vodi v prid reakcije po vsem svetu in se resnično pridruži krogam, ki delujejo za mir in za vzajemnost med narodi.

Toda ali je kapitalizmu kakršen je ameriški to mogoče? Zgodovina pravi, da ne.

Marshallov plan koristi najbolj veleprofitarjem

Casniška agencija ONA poroča iz Washingtona o ogromnih, veliko pretiranih dobičkih, ki jih izjemajo ameriške oljne družbe na račun nas vseh, ki plačujemo davke ne da bi od takih profitarstvih žetev imeli mi kake dobičke. Namreč ameriško ljudstvo je pri tem le na škodi, zato da milijonarji in njihovi visoko plačani monopolistični uradniki se bolj po kraljevsko živje.

Na podlagi Marshallovega plana zlagamo z gasolinom in oljem za stroje sedaj Francijo, Italijo, Grčijo in v veliki meri "biconiji" — to je zapadni del Nemčije.

Vse to na ameriške stroške.

Pri tem pa ameriško administracijo, ki nadzira te datjave, tako gulijo — v prvi vrsti ameriški spekulanti seveda, in tudi angleški finančni magnati imajo koristi od tega, da se obeta "škandal".

Zed. države kupujejo na stroške naše zvezne blagajne — torej na stroške vsega ljudstva, olje za omenjene dežele od ameriškega trsta ARAMCO. Ta kombinacija ameriških petrolejskih magnatov je dobila monopol nad velikanskimi petrolejskimi ležišči v Saudi Arabiji. Le malo Američanov dela tam — drugi so večinoma priseljeni Italijani in drugi delavci iz revnih dežel, ki garajo na vročih saudi-arabskih puščavah za malenkostno plačo. Toda ameriški petrolejski kartel pa ima od petroleja in drugih izdelkov, ki jih prodaja naši — torej "svoji" vladi 270% dobička, dočim bi po mnenju naših kongresnih komisij bilo 5 do 10% dobička čisto zadost.

Seveda bodo te škandale spet preokovali, kakor so jih med vojno in po vojni. Toda nihče ne bo šel v zapor. Le kongresniki in senatorji bodo na ta račun imeli proste vojnje in pa prilikost najemati prijatelje in prijateljice v svoje "preiskovalne" komisije — vse na stroške tistih Američanov, ki si morajo v potu svojega obraza služiti vsakdanji kruh.

Naj tu še omenimo, da se ta izkoriščanja niso vršila pod kakšnim Deweyjem ampak da so se in se še vrše pod Trumanovo administracijo. Seveda z odelovitvijo republikanske stranke. Kajti kar se tiče profitarstva — sta obe eno — obe se dušata za sistem "svobodnega podjetništva". Namreč obe sta za tak gospodarski sistem, v katerem je bogatašu dovoljeno goljučati, kak revno plačan hančni klerk pa mora v ječo ako kaj poneveri.

Proletarec je vaš list. Priporočajte ga svojim znancem in prijateljem, da se nanje nanj.

KOMENTARJI

Turčija je minuli teden praznovala 25-letnico od kar je postala republika in pa prav tolikšno dobo svoje neodvisnosti. Toda še nikoli ni bila tako malo neodvisna kot je sedaj. Kajti v vseh paradah ni bilo drugega kakor ameriško mehanizirano orožje — ameriška municija in ameriški svetovalci. Turčija je danes kolonija "Trumanove" doktrine kakor je Grčija in kakor je bila Čiang-Kaišekova Kitajska, ki je propadla vzlic ogromnim ameriškim datjavam.

Trumanova administracija — ki ji eni pravijo washingtonski "Wall Street", je po dolgih prerekanjih z Anglijo in Francijo kar na svojo pest odločila, da socializacije v Nemčiji — kar je je v "biconiji", ne bo. Saj ne toliko časa, dokler si Nemci ne izberejo vlade po svoji volji in se potem "svobodno" odločijo, kakšen ekonomski sistem si žele. Angleži so ameriškega načrta pritrtili, dasi so po porazu tretjega rajha nemškemu delavstvu obljubili socializacijo. London je pač postal nič drugega kot filialka ameriške vnanje politike, a v Franciji jih skrbi — kaj ako see Nemčija s pomočjo ameriškega kapitalizma spet oboroži? In Francija je pretrpela dve svetovni vojni na svojih tleh. Izgleda — ako se položaj ne umiri, da bo morala tudi tretjo — in iz vsake vojne pride šibkejša.

V Italiji je Marshallov plan "dobrota" ... v kolikor ljudje zastoj kaj dobe. Toda korespondent ameriškega dnevnika Sun-Times poroča iz Rima, da dosega ni vsa ameriška pomoč v napori za obnovitev italijanskega gospodarstva še ničesar zalegla. Italijanski industrialci so nezadovoljni, ker jih je ameriška vlada s pošiljanjem svojih industrijskih produktov izrinila z evropskega in z drugih trgov.

Demokratska Anglija je čudna stvar. Ko so v Italiji po porazu Hitlera na vso moč zahtevali, da mora pasti tudi savjska dinastija, ne samo Musso-

evropskega in z drugih trgov. Tudi italijanski kmetje se pritožujejo. Pred vojno so prodajali svoje sadje, olje in sočivje večinoma v Nemčijo in nazaj dobivali nemške izdelke v zameno. Sedaj zalaga Nemčijo z živili Amerika in italijanski kmet je ob svoj najboljši trg. Nič kaj dobro ne izgleda za "Marshallov plan" — ne v Franciji, ne v Italiji in tudi v Angliji se ni toliko obnesel kot so v Londonu, v Washingtonu in v New Yorku pričakovali.

Američani v glavnem mestu Kitajske in v glavnem kitajskem pristaniškem mestu, v Sangaju — so večinoma odšli, kakor jim je naročila amer. ambasada prerokovala, da bo civilne sada. Pred letom je ista ambasada vojne na Kitajskem z amer. pomočjo konec do okrog junija ali julija to leto. Sedaj celo še tako konservativni člani državnega departamenta priznavajo, da so Američani (Trumanova "doktrina") vojno na itajskem izgubili. In stala nase je več milijard. In nas bo še — ker kitajsko akcijo naša vlada še vedno podpira.

Pred volitvami kandidati vseh strank obetajo znižati davke. Sedaj, ko so volitve za nami, pa že študirajo, kje bi jih še bolj navlili in komu jim bi najbolj naprtili na hrbte.

Angleži so pomirjeni! Njihova bodoča kraljica je rodila sinčka. Nekoč bo kralj, ako bo v tistih dneh, ko doraste in ko mu mami umre, še kaj angleškega imperija. A kot se dogaja sedaj — Velika Britanija sploh ni ne velika in ne Britanija — niti ne več vladarica valov temveč le še filijalka Trumanove doktrine.

Demokratska Anglija je čudna stvar. Ko so v Italiji po porazu Hitlera na vso moč zahtevali, da mora pasti tudi savjska dinastija, ne samo Musso-

(Konec na 4. strani.)

Nekaj o naših stvareh

Krožek Progresivnih Slovenk št. 9 v Chicagu je prispeval v sklad Proletarca \$200. Vsoto je izročila blagajničarka Gloria Bohinc.

Ta znesek je del prebitka priredbe, ki jo je ta krožek Progresivnih Slovenk imel 24. oktobra. Na nji so vzprijorili igralci iz Detroita dramo "Svet brez sovražstva". Režiral jo je Anton Fatur. Kot je bilo že takrat poročano, so članice sklenile, da gre polovico prebitka v tiskovni sklad Proletarca.

Iz krožkovega urada je nam bilo poročano, da vstopnice, razpečavane v predprodaji niso še vse poravnane — torej lahko naš tiskovni sklad dobi še polovico kar bo nadaljnjih dohodkov.

Ob priliki te priredbe smo omenili na tem mestu tiste Detroitčane, ki so prispevali v tiskovni sklad tega lista. Izpuščen pa je bil August Platt, ki je prispeval \$10. Njegova vsota je sicer v rednem izkazu, a tu ni bila omenjena. Izročila jo je naši upravnici Mrs. Frances Vider.

Progresivna stranka sklenila ostati v borbi

Koncem minulega tedna so se zbrali v Chicagu vodilni predstavniki nove progresivne stranke na tajni seji, da se pomenijo o izidu minule volilne kampanje ter sklepajo, kaj in kako naj s progresivno stranko nadaljujejo v bodoče.

Kaj so razmotrivali — o tem ne bo poročila, ker kot že rečeno, posvetovanja so se vršila za zaprtimi durji. To je razumljivo. Čemu bi kdo kazal vsakemu sovražniku svoje mnenje — dali je razočaran, ali še navdušen, ali pa če predlaga kake nove načrte.

Vendar pa se je v času teh posvetovanj oglašil glavni vodja Progresivne stranke Henry Wallace. Dejal je minulo soboto med drugimi:

"Progresivna stranka bo ostala v borbi ... Naredila je v minuli kampanji ogromno vzgojnega dela in bo z njim nadaljevala. Postali smo važna stranka, z velikim vplivom, ki ga ni-

hča ne more podcenjevati."

Dalje je Wallace ugotovil, da je progresivna stranka preprečila smago Deweyja. Saj časniki poročevalci so ga tako citirali. Ni verjetno, da bi to rekel kar tako — razen če bi dejal, da je bilo štiri milijone volilcev, ki so bili zanj, glasovali rajše za Trumanu.

Dejal pa je Wallace, da se zanasa na Trumanu v tem, da bo deloval za spravo s Sovjetsko zvezo. Kajti kar smo poudarjali že v prejšnjih številkih, ni bila Wallaceova volilna kampanja povečana toliko domačim problemom kot vprašanjem vnanje politike Trumanove administracije.

Republikanska stranka je z ozirom na boj zoper USSE, ter proti njenim "satelitkam" pod vodstvom senatorja Vandenberg s demokratsko stranko eno telo in tako — to pravi Vandenberg na naslov Moskve — bo tudi v bodoče. Našim čitateljem

je znano, da smo jim to vedno pripovedovali.

Wallace pa v svoji izjavi z zadnje sobote še vedno upa, da se bo Truman izpametoval ter tudi kaj storil za mir — ne samo govoril zanj.

Zelo dober je v Wallaceovi izjavi stavek, v katerem pravi, da bo bila progresivna stranka v prihodnjih kongresnih volitvah v borbo s svojimi kandidati.

To je važno. Kajti v minulih volitvah je precej svojih kandidatov v poslansko zbornico in v senat umaknila — na zahtevo tistih liberalcev in unijskih volilcev, ki smatrajo, da naj nadaljuje jemo zgolj s politiko pokojnega Samuela Gompersa, ki je bil le za nagrajevanje "prijateljev" in "kaznovanje sovražnikov".

"Čas je, da nehamo misliti samo na shode, na sprejemanje resolucij in na pošiljanje deputacij v Washington", je rekel Wallace. In dodal: "V kongresu moramo poslati svoje zastopnike in

to bomo storili v prihodnjih kongresnih volitvah."

To, da navzoči voditelji progresivne stranke s izidom minulih volitev niso bili zadovoljni, si lahko predstavljamo. A vendar — imajo pogum iti naprej in to velja.

Izjava, ki jo je podal Wallace v imenu progresivne stranke in sebe, je optimistična. In to je prav — kajti govoril je za splošno javnost. A tisti, ki so delavni v progresivni stranki, pa imajo svoja mnenja in hočejo, da krene bolj na levo in da si ustvari tak program, ki bo odgovarjal potrebam opozicije proti kapitalizmu, ne pa v eni in isti sapi trdil, da je le za "progresivni" kapitalizem in za mir z USSE.

Seveda, vsi smo za mir, tudi Truman. In celo Dewey. Toda mogoče bo le v vzajemnosti, ne pa pod politiko finančnih kraljev, katerim je za profitarstvi sistem več koš za vse drugo na svetu.

PROLETAREC

LIST ZA INTERESE DELAVSKEGA LJUDSTVA.

IZHAJA VSAKO SREDO.

Izdava Jugoslovanska Delavska Tiskovna Družba, Chicago, Ill.

GLASILO JUGOSLOVANSKE SOCIALISTIČNE ZVEZE
NAROCNINA v Zedinjenih državah za celo leto \$3.00; za pol leta \$1.75;
za četrt leta \$1.00.

Inozemstvo: za celo leto \$3.50; za pol leta \$2.00.

Vsi rokopiši in oglasi morajo biti v našem uradu najpozneje do ponedeljka popoldne za priobčitev v številki tekočega tedna.

PROLETAREC

Published every Wednesday by the Yugoslav Workmen's Publishing Co., Inc. Established 1906.

Editor.....Frank Zaitz

SUBSCRIPTION RATES:

United States: One Year \$3.00; Six Months \$1.75; Three Months \$1.00.
Foreign Countries, One Year \$3.50; Six Months \$2.00.

PROLETAREC

2301 S. Lawndale Avenue CHICAGO 23, ILL.
Telephone: ROckwell 2-2864

Kaj pravzaprav so pete kolone?

Na sedanjem zborovanju Združenih narodov v Parizu so nekateri delegati zapadnih sil zelo udarjali po "peti koloni".

V mislih so imeli komunistične stranke po svetu — češ da so vse v prvi vrsti za Unijo sovjetskih socialističnih republik — torej za princip svetovne revolucije proti kapitalizmu.

To tudi so — o tem že dolgo ni več nobenega dvoma. Niti med vojno ga ni bilo, ko je takratni tajnik ameriške komunistične stranke Earl Browder dejal, da je za spravo s kapitalizmom, kajti da Zed. države niso še zrele za socializem in še dolgo ne bodo. In ugotovil je tudi, da je prav lahko socialistični državi (Sovjetski uniji) sodelovati s kapitalističnimi državami (n obratno).

Takšno stališče je zavzel vsled nujnosti — bila je vojna. Po vojni ga je zgrabil vodilni francoski komunistični teoretik Duceaux in Browder je bil odstavljen. Toda dokazal je, da ni delal na svojo roko. Kajti čim je bil izključen, oziroma zavržen njegov medvojni evangelij, je odšel v Moskvo in dobil je v nji odvezo s tem, da je postal nekak posrednik v prevajanju sovjetske literature v angleščino.

Znano je namreč, da do napada na Sovjetsko Rusijo je Browder vodil kampanjo "proti imperialistični vojni". V tem listu smo to dejstvo že čestokrat omenili zato, ker je imela takrat Rusija "mirovno" pogodbo s Hitlerjem. In smo ugotavljali, da jo bo Hitler ukinit — oziroma prelomil čim se mu bo zdelo, da bo lahko premagal ne samo zapadne sile temveč tudi sovjetski vzhod.

Dalje smo v tem listu vedno poudarjali, da bi do tiste nečaste pogodbe nikdar ne prišlo, ako ne bi bilo marelarja Chamberlaina ter njegovih francoskih pajdašev, ki so dali Hitlerju za žrtveno jagnje Čehoslovaško.

Takrat so v Moskvi uvideli, da morajo barantati po pravilu "zob za zob". In so ga — po mnenju urednika tega lista, polomili v tem, da so sklenili pakt s svojim največjim sovražnikom. To je bila ena "peta kolona".

Ampak izraz "peta kolona" se pričinja pravzaprav v Španiji. Začel jo je španski klerikalizem s pomočjo monarhistov, med katerimi je bilo veliko sposobnih španskih vojniških veščakov (za vojno proti svojemu ljudstvu). Eden izmed njih je bil vsled nesreče v letalu ubit. Nasledil ga je general Franco, ki je še sedaj diktator fašistične Španije, z anglosaško podporo seveda.

Anglosaški blok je spremenil smisel pete kolone v povsem druge toke, česar razumni čitatelji ne smejo pozabiti.

Ob času civilne vojne v Španiji je bila "peta kolona", kot že rečeno, fašistična.

A sedaj ta označba vsled vztrajne kapitalistične propagandne velja za tiste kroge, ki se bore zoper fašizem in za odpravo kapitalističnega izkoriščanja.

Novo "Pete kolone"

V gornjem članku pišemo o "peti koloni" in izvajamo, da je njen izvor, oziroma da je njena označba nastala v Španiji. Republikanci in delavsko ter kmečko gibanje v splošnem se je borilo za ohranitev republike.

"Peta kolona" v Španiji je zmagala s pomočjo — verjemite ali ne — torej še enkrat — s pomočjo "zapadne demokracije".

In edino po njeni zaslugi fašist Franco še jezdi Španijo.

A pojavlja se sedaj nova "peta kolona". N. pr. v vseh državah takozvanega sovjetskega bloka.

Časnikar Irving Pflaum, ki ni nikak "sopotnik" temveč jako oster kritik proti njim, pravi v svojem članku z dne 12. novembra, da imamo mi (vlada Zed. držav) že zelo močno "peto" kolono za strmoglavljenje sedanje Čehoslovaške vlade.

Ameriški radio — bogato financiran — z najboljšimi propagandisti v českem in slovaškem jeziku, kliče ljudstvo na upor. Na upor proti komu? Proti "komunizmu" seveda.

Toda vse, kar sedanja Čehoslovaška vlada izvaja, je star socialističen program.

Ameriški radio, ki siplje svoje žarkometne besede na Češko in Slovaško, je po mnenju vseh takozvanih sovjetskih "satelit" bolj "peta kolona" kot pa si moremo predstavljati.

Na plačilni listi zvezne vlade so na en ali na drug način poljski Mikolajček, hrvaški Maček, razni Slovenci, madžarski agrarci, pa romunski, bolgarski itd.

Čemu podpiramo te ljudi?

Zato, ker se bójimo "komunizma"?

Kaj pa dandanes je komunizem?

Vsakega, kogar kdo v vladnih oddelkih osumi, da je za napredek, dobi pekat komunista.

Prav tako je v drugih deželah zapadne demokracije.

Proletarec je bil in bo za demokracijo. Ne bo pa pod to masko anglosaške diplomacije podpiral fašizma v Grčiji, ne na Kijatskem in nikjer drugje.

Niti ne bo pod sedanjim svojim urednikom podpiral borbo kominforma proti tistemu ljudstvu, ki je izvedlo socialno revolucijo v Jugoslaviji že MED VOJNO — ne šele po invaziji sovjetskih armad.

Jugoslovanski rebeli so ponosni nase — tvegali so vse kar so imeli — in to so bila zgolj njihova življenja. Torej niso bili "peta kolona" v nobenem primeru, pač pa domoljubi — in priznati jim je treba, da so zmagali.

Zelimo le, da bi ta bratomorni boj v kominformu prenehal. Namreč vsemu ljudstvu v prizadetih deželah v korist.

In pa svetovnemu miru.

Ter vzajemnosti po svetu.

Ni vzkoka, čemu se bi bratske dežele sovražile ali si nagajale druga drugi. Naš smoter je sloga — skupno blagostanje — sreča

UPOBNIKE SO VEDNO PRETEPALI. Pa naj je bilo v dobi kmečkih uporov pod vodstvom Matije Gubca, ali v stankah v Ameriki pred Rooseveltovo dobo, ali pa nedavno v stankah delavstva v Franciji.

DODO pripoveduje

Stopil sem v gostilno. Ali je bil Janez Postrežba res gostilničar, kakor bog zapove, ali pa je bral mojo zadnjo opazko; na vsak način je hitro položil steklenico, ki jo je ravno držal v roki, na bližnjo mizo ter mi prihitel nasproti:

Zdravo, Dodo! Takoj ti preskrbim prostor. S čim ti postrežem?

— Kakor običajno. V ostalem mi je ljubeše, če si lahko sam izberem mizo.

V gostilno hodim — kot čisto krven Slovenec — že mnogo, mnogo let in sem se temeljito izveščal v vseh gostilniških zadevah. Tako tudi v eni sami kratki sekundi preletim s pogledom ves lokal, pa naj je še tako velik, in si izberem primeren prostor. Tam v kotu na levo za gledam lepo, železno-sivo kapo: zelo posrečeno se podaja ostrumu nosu, ki se orlovsko ponosno bohoti izpod nje. Po obliki so-deč je kapa vojaška, toda jaz te barve in oblike še ne poznam; nov pojav je. To bo nekaj zame.

Mož, ki je tičal v istobarvni železno-sivi uniformi, je prijazno pritrtil, ko sem ga zaprosil za prostor ob mizi. Vse na njem je bilo novo; samo vedel nisem, kam bi ga del. Eh, kaj! Vprašajmo:

— Lepo uniformo imate. V kateri vojski pa služite?

Moje vprašanje ga je očividno spravilo v dobro voljo. Glasno se je zasmejal:

— Hahaha! Služim v vojski, ki gre vedno naprej, samo naprej in si stalno nazaduje.

— Veseli ljudje so mi neznanstvo ljubi in zelo rad bi vam pomagal pri smehu. Ampak žalilobog vas ne razumem.

— Takoj boste razumeli: Tramvajski uslužbenec sem. Ali ni fina moja vojska? Vedno naprej in stalno nazaj!

Zdaj sem tudi jaz bruhnil v smeh. Mož je bil imeniten.

— Vaša vojska gre res po cestah naprej, v upravi pa nazaj. Hahaha! Oblači vas pa le dobro. Vaša uniforma je nova in lepa.

— Nova že. Ampak lepa? — Prosim!

za vse, ki so jo vredni.

Mi v Ameriki resno apeliramo tudi na tržaško prebivalstvo, ki se je vsled kominformnih izjav začelo gnjaviti med sabo v prid imperializma in to na tako strasten način, da služi ta spor med slovenskimi komunisti in drugimi slovenskimi krogi na "Svobodnem tržaškem ozemlju" v boju z italijanskim delom kominforma škodo obojim in ustvarja posmeh na ustnicah angleških ter ameriških oficirjev.

Pamet fantje na svobodnem tržaškem ozemlju, ki se družite okrog Vidalijskega "Titovi" Jugoslaviji. Vsa čast ljudem okrog Primorskega dnevnika (izhaja v Trstu), istotako urednikom in dopisnikom tržaškega "Ljudskega tednika" in drugim listom na Primorskem — toda nekoliko več previdnosti proti raznim Vidalijskim bi tudi njim ne škodilo. Torej je možnost sporazuma mogoča ne da bi se uničevali drug drugega v dobi, ko se gre ali naj spet zagazimo v vojno ali pa naj svoje moči uprežemo za graditev blagostanja.

Bliskoma se je dvignil in se postavil predme kakor rekrut pred kaplarja. Njegova pristno tržaška veselost je bila nalezljiva. Ne samo jaz, ampak tudi gostje pri sedenjih mizah so se zakrohotali. Mož je bil suh in droben. Hlače so mu bile predolge in preširoke, rokavi so mu segali do prstov, bluzja je plapolala kakor vreča, pri vratu je bilo prostora za dva. Med gromkim smehom je dejal:

— In pomislite, da je to napravljeno po meri!

— No, da. Malo preohlapna je. Ampak to se bo dalo popraviti.

— Je že popravljena. Prej bi jo morali videti.

— Imate pač smolo.

— A, tako! Vi mislite, da je to smola. Ne, dragi. To je sistem! Cakajte! Toni! Toni! Pridi, no, za hip sem!

V nasprotnem kotu je vstal mož iste barve in se bližal. Bil je velik, trebušast, ozke hlače uniforme so mu segale samo do gležnjev, rokavi so že pri laktih kazali srajco, bluzja je bila tako napeta, da se nisi mogel ubraniti vtisa, da bo zdaj pa zdaj počila. Postavil se je vstric svojega tovariša in okorno salutiral. Vsa gostilna se je zasmejala.

— Evo, to so naše letošnje uniforme, — je dejal.

— Ne morem razumeti, kako je uprava mogla naročiti in sprejeti take karikature.

— O, jaz pa razumem. Uprava skrbi za občinstvo. Časi so teški in resni, vse je zaskrbljeno, staro in mlado. Vsaj v tramvaju naj se ljudje malo razvedrijo in nasmejejo. In za to bomo poskrbeli mi z novimi uniformami.

— Zaradi tega so jih tudi naročili v Vidmu — se je oglašil suhec.

— Kaj? Ali Trst nima krojačev?

— Ima jih že. Toda tržaški krojači bi izdelali uniforme v redu. Uprava pa je hotela, da se ljudstvo smeje. Škoda je le, da so kape naročili v Trstu. Predobro nam pristojajo.

— In potem še to: V Trstu ni brezposelnih — je zaključil debeluhar.

Kraška burja

ZIVLJENJE V TRSTU

A: Kakšno je v Trstu življenje, ceneno ali drago?

B: Točno povedano: cenejšje kot jutri!

MISS ITALIA

Srečen je italijanski narod. V teh težkih povojnih letih nima drugih skrbi, kakor da voli na raznih veselih sestankih mestne, pokrajinske in deželne "kraljičice". Zdaj prihaja iz Strese važna vest, da je bila tam izvoljena "kraljičica" vse Italije, kakor je dolga in široka (namreč Italija), in sicer je doletela ta čast mlado tržačanko Fulvijo Franco. Tržaški listi prepevajo himne in prinašajo slike nove "Miss Italije".

Čast tržaškim dekletom! Grde res niso. Ampak Ampak da je ravno kraljičica lepotic Tržačanka, se nam zdi čudno. Ženske so večkrat odločale zgodovino, večših tudi ne. Tega se zavedajo naši Legaši. Da ni ta volitev "kraljičice", po ponesrečenih 195-439 podpisih in po ravno tako ponesrečenem izletu v Rim nov poizkus, da se dokaže svetu, kako potrebna je priključitev Trsta k Italiji. Za božjo voljo! Če se Trst ne priključi, bo Italija velik čebeljak brez — kraljičice! — Ljudski tednik.

Gostilne v Sloveniji se podružabljajo

Gostilniška obrt na Slovenskem, ki je bila pred vojno popolnoma privatna obrt — z izjemo raznih takozvanih ljudskih kuhinj za študente in reveže, je sedaj že skoraj vsa podružabljena.

Toda proces se ni kaj prida obnesel, zato so v oktobru letos odprli v Sloveniji nad 70 delavsko službenških restavracij. To so jedilnice, slične ameriškim "kafetarijam", le da izber za živje v njih je veliko manjši. Te jedilnice bodo vzdrževala podjetja, kot n. pr. v tej deželi vzdržujejo razne šole, tovarne in sploh vse sorte druga podjetja.

Naročite si prihodnji letnik Ameriškega družinskega kalendarja!

Naročite si prihodnji letnik Ameriškega družinskega kalendarja!

NE ČAKAJTE,

da prejmete drugi ali tretji opomin o potečeni naročnini. Obnovite jo čim vam poteče. S tem prihranite upravi na času in stroških, ob enem pa izvršite svojo obveznost

OSKO OVEN:

RAZGOVORI

Najlepša in najširša ulica v naši prestolici, na katero so Čikažani zelo ponosni, je Michigan boulevard. Nekoč se je dotikal skoro jezera, ali v zadnji dekadi je bilo jezero z nasipanjem potisnjeno daleč proti vzhodu. Boulevard je lep, širok ter na vzhodni strani povezan s parkom. V toplih pomladnih in poletnih dnevih so klopi v parku zasedene kot v kakem amfiteatru — in je res privlačno prostora za trudnega popotnika, da si okrepi svoje noge. Ne samo to. V večini kar spada k znanosti in lepoti v našem mestu je tukaj osredotočeno. Art Institute, Field museum, Planetarium, Aquarium itd. Ali kar se meni najbolj dopade, so dolgo v sredini izdobljene klopi, kjer se človek tako lepo in udobno urede ter opazuje mimo hitečo množico. Sedaj so te klopi prazne, trava v parku je porumenela in zadnje listje je potrgal veter že pred dnevi. Samo nekaj kužrastih vrabcev sem opazil danes, kateri so posedali po praznih klopah. Pač zima prihaja.

Ali na naši prometni ulici State street je drugače. Tu so dalekovidni trgovci že pred tedni pripravili vse potrebno za prihod Miklavžja. Velikanski jeleni vrhu počestnih svetilnikov — uklenjeni v zlatih verigah, katere se raztegajo več kot miljo daleč — napovedujejo prihod svetega moža z debelim trebuškom — in še nekaj dni, pa bo vsa ta ulica ena sama žarnica svetlobe.

Človek se nehoti vpraša — kaj je udahnilo naše trgovce v tako božično razpoloženje? Verja je v resnici močna stvar — ali je pa mogoče nekaj bolj materialističnega? Pač bisnis je bisnis!

Sedaj, ko so volitve postale že zgodovina, je ponovno na dnevnem redu kaj bo vse storil prihodnji kongres. Nekaj dni po volitvah je bilo v naših meščankih listih precej izpraševanja vesti in trkanja na prsa. Seve ta "mea culpa" je bila potrebna — ali sedaj so zopet v starem tiru. Glavno zanimanje je bilo, kaj bo imela princeza Elizabeta, fanta ali punco?

Ena novica, zelo razveseljiva je obtoženje po državnem pravniku predsednika kongresnega odseka za raziskavanje protiameriških aktivnosti, Parnell Thomasa. Ta dični kongresnik, kateri je oblatil imena mnogim poštenim ljudem, je obtožen, da je ne samo oiganil državo pri osebnem davku, ampak da je imel na plačilni listi med drugimi tudi take osebe, na račun države seveda, katere niso nikdar delale za državo — in je njih plačo spravil v svoj žep. Res, "poštenjak"! Če bi hoteli malo bolj posvetiti med gotove ljudi v Washingtonu in še kje drugje, bi se našlo še precej podobnega.

Po svetu

Poraz Kajskovih armad se dnevno veča. Čeprav trdi generalissimo o svojem "zmagovitnem" osemletnem boju proti ljudskim armadam, je to vse le njegova skromna želja v katero ne veruje nihče. V Nankingu in v Sangaju so se dogodili veliki izgredi in se napoveduje lakota. Tisoči beže ter vsi vlaki in letala so bila napolnjena beguncev. In čudno! Kar bi bilo pred nekaj leti "Deset dni kar je pretreslo svet!", kot takrat v Rusiji, je danes samo novica.

V Palestini se boj nadaljuje. Zidje, kateri so pošteno pretepli po Angležih oborožene Arabce, hočejo sedaj sklepati mir direktno z Arabci. Seve, to ni po volji ne Angležem, ne Francozom, kateri imajo velik del svojega imperija v bližnjih krajih. Tudi naši finančniki in kartelisti imajo svoje prste v arabskem olju. Pač štrana, katero bo težko razmesti.

Grki so obtožili svoje balkanske sosedje, Jugoslavijo, Bolgarijo in Albanijo, da podpirajo grške partizane. Prinesli so to stvar pred Združene narode na konferenci v Parizu. Velika večina je glasovala po anglosaškem navodilu, da so omenjene tri države res krive podpiranja grških upornikov, ki se bore za svobodo. Vse kajpada pod pokroviteljstvom Združenih držav in Anglije. Radoveden sem, kaj bo pisala zgodovina čez dvajset let?

Knjig:

Kadar mi malo pripušča čas čitam knjigo, katere je izšla pred par tedni: "Home from the cold wars". Knjigo je spisal kanadski žurnalist Leslie Roberts. Stane \$2.50. Ta žurnalist je zadnjo pomlad obiskal Rusijo in takozvane njene satelitke ter je spisal silno zanimivo knjigo, katero priporočam vsem tistim, katere zanima kaj je za "železnim zastorcem". Ne samo, da je dognal, da tamkaj nihče neče vojne, ampak je tudi pronašel, s keksnim silnim naporom se ponovno gradi na porušjenih po zadnji vojni. O tej knjigi bom pisal več enkrat prihodnje.

Kdor se zanima za razvoj socialističnega gibanja v tej deželi, lahko čita knjigo "The Writings and Speeches of Eugene V. Debs". Knjigo je uredil A. M. Schlesinger. Stane štiri dolarje. Ta velikani, kateri je preminul oktobra leta 1926, je bil brez dvoma eden največjih in najbolj humanitarnih upornikov v tej deželi. Njegove besede ob koncu njegovega zagovora predno je bil obsojen v dvajsetletno ječo, so bile: "Your Honor, years ago I recognized my kinship with all living beings, and I made up my mind that I was not one bit better than the meanest of earth. I said then, I say now, that while there is a lower class I am in it; while there is a criminal element, I am of it; while there is a soul in prison, I am not free. — I am prepared to receive your sentence."

Sovjetska Rusija je praznovala enoindesetletnico oktobrske revolucije. Praznovanje je bilo sijajno ter v kolikor so poročali naši listi, brez kakšnega vojnega izživljanja. Rusija, kakor tudi ostali svet krvavo potrebuje miru.

Naše gibanje

Z veseljem sem sledil dolgi koloni naših prijateljev in somišljenikov, kateri so priskočili v pomoč našemu listu. Naši vrli fantje in Waukeganu, ter dolga vrsta drugih so dokaz, da dokler imamo take prijatelje bo naš list izhajal. Tukaj v Clarendon Hillsu imamo tudi prijateljke. Naša somišljenica Mary Aucin, katero poznam še izza detroitskih časov, mi je izročila deset dolarjev. Tri za naročnino in ostalo v podporo listu. Tone Garden mi je dal tudi \$10 listu v podporo. Upam, da bo lista podpor v tem tednu isto tako dolga.

Naše ženske pri progresivnih Slovenkah se pripravljajo za veliki bazar, katerega bodo obdržavale v decembru. Če bo ta njihov bazar tako uspešen kot je bila njih veselica, bo v resnici razveseljivo. Naša dolga pot je, da jim v vseh ozirih pomagamo. Zadnjič sem omenil, da bi bilo zelo prijetno, če bi se oglasila kakšna ženska dopisovalka v naš listu. Zensk potrebujemo še posebno v našem gibanju. Kaj pravite?

Tole mi ne gre v glavo?

Kako so mogli vsi volivni pretrki v tej deželi napovedovati Trumanu, minulega 2. novembra poraz, in Deweyju "landslide" — dočim je Truman dobil več glasov kot vsi ostali kandidati skupaj, to mi nikakor ne gre v glavo! Mar nimajo propagandisti pobenega smisla za javno mnenje in ga potvarjajo neglede kako vedo, da varajo javnost?

PRIPOVEDNI DEL

Miško Kranjec:

Fara Svetega Ivana

ROMAN

(Nadaljevanje.)
Giza je bila iz katoliške, verne družine, ki se je v politiki že davno prištevala h klerikalcem. Toda Gizin značaj sam je bil vedno uporen in, ko se je srečala z Matijo, se je ta njena upornost samo še okrepila. Dasi je prej, vsaj na zunaj, kazala vernost in je kot katoličanka opravljala vse verske dolžnosti, se je ji zdaj zdelo vse to prazno in mrtvo.

Zavedala se je, da je bila poroka zanjo usodnejša, kakor je sploh mogla misliti. Saj pri Matiji ni hotela nič drugega, kakor najti ljubezen, in ko je že prišlo do poroke, je hotela samo mirnega, lepega in srečnega življenja. Toda njen odporni, kljubujoči duh se je ob Matiji začel sproščati in, ko je bil Matija prvič zaprt, se je v njej vse docela spremenilo: ne da bi sploh kaj mislila, da Matija nima prav, nasprotno, čutila je, da na svetu, v življenju nekaj ni v redu.

Zivljenje je po poroki zdaleč ni bilo tako, kakor naj bi bilo "srečno družinsko življenje". Giza sicer ni nikdar mislila, da bi se poročila zato, da bi po zgledu vseh drugih družin na svetu srečno živela, zibala otroke, kuhala in bila sploh vzorna gospodinja in žena in njun zakon zgledežen zakon. Mislila je predvsem na ljubezen in na srečo, ki jo ljubezen kot taka lahko nudi človeku. To ljubezen je res našla in nikdar se ni čutila nesrečno. Toda zunanji okvir njunega zakona je bil tak, da je on sprva še študiral, opravljal izpite, ji pisal dolga, vroča pisma, medtem ko je ona še dalje počevala, mislila nanj, mu odgovarjala na sleherni pismo in sanjala o tistih časih, ko on konča svoje študije, pojde v službo in bosta nekje v miru in sreči skupaj živela.

Matijo pa je njegov duh poleg študija na univerzi gnal še drugam, za kar ona sicer ni vedela, a proti čemur bi ne rekla niti ene besede. Namesto da bi dokončal študije in nastopil službo, so ga vtaknili v ječo, in to za celo dolgo leto.

Giza je bila vsa iz sebe. A ne zaradi tega, da je storil Matija kaj neprimerne, marveč zaradi življenja, ki je bilo tako krivično. Trudila se je, da bi ga rešila, toda z grenkobo v srcu je morala priznati, da je na svetu marsikaj docela drugače, kakor si je nekoč zamišljala.

Matija je osedel leto dni svoje ječe, a namesto da bi ostal pri njej, dokončal študije, so ga po nekaj tednih poklicali k vojakom ter ga kot prostaka poslali za štirinajst mesecev v polje.

Giza je čutila, da se je življenje, kakoršno sta zasanjala

Giza se je nasmehnila in hotela pokazati, da verjame. Zares je verjela, toda ta "nekoč" se ji je zdel daleč, nekje onstran njunege življenja, nekje v bodočih pokolenjih.

Njeni živci so popuščali. Videl je to in postal nad vse obziren do nje. A samega ga je brezneglo peklo: vedel je, da bi je ne bil smel nikdar pritegniti v svoj krog, na svojo pot. Bilo je grdo, bil je zločin. Kruh, kruh — tam se začne vse drugo. Tam ljubezen lahko živi. Pri lakoti pa tudi ljubezen obnemore.

Potem so prišle še nove volitve, vkatere se je Matija vtaknil z vsem žarom svoje vere in s trdnim prepričanjem, da je treba ta svet v temeljih zrušiti, ker sicer bo vedno ostalo, kakor je, celo slabše bo. Agitiral je okoli za opozicionalne kandidate in propadel z njimi. Upi v boljše bodočnost se niso dvignili, še zmanjšali so se.

Toda nekje je vrelo, nekje nekaj ni bilo v redu, to je bilo čutili.

Zares ni bilo. Padla je vlada. Vlada je padla, klerikalci pa so se rešili. Klerikalci so hoteli ostati po vsi sili v vladi, da bi doma lahko še naprej gospodovali.

Tudi na svetu ni bilo v redu. Zapletalo se je in naposled zapletlo. Lepega dne jeseni je izbruhnilo: Nemčija je napadla Poljsko. Začela se je vojna.

Novembra so Matijo poklicali na vojaške vaje.

Prejšnjega prosvetnega ministra, ki je Gizo odpustil iz službe, je medtem zamenjal drugi, in prav tedaj, ko so Matijo pri vojakih vtaknili v ječo, ko je njen obup narasel do viška, je Giza dobila dekret. Bila je nameščena pri Svetem Ivanu v Slovenskih goricah.

Ko je bila prvič nameščena in je morala s svoje Dolenjske na Štajersko, je brezupno jokala. Bilo je tako daleč, tako tuj svet se ji je zdel. Tokrat ni mislila na to. Najprej se je odpeljala za Matijo k vojakom, če bi mogla govoriti z njim in mu kaj malega izročiti, a ker ni uspela, se je odpeljala k Svetemu Ivanu, kjer se še zglasila za službo.

Službo je naposled imela, ni pa bilo Matije in njen brezup se ni mnogo zmanjšal, zlasti prve dni, ko se je govorilo, da jih bodo dokaj strogo sodili. Naposled pa se je vse nenadoma spremenilo. Kakor je bila nenadoma dobila službo, ko je že dočela obupala nad njo; tako je nenadoma dobila sporočilo od Matije, da se bo v kratkem vrnil.

Ce kdaj v življenju, tistikrat je bila res srečna. Vsa dolga leta stradanja in brezupa so bila pozabljena. Tistikrat je čutila, da je živeti vendarle lepo.

3.

Zdaj mu je sedela v naročju, stiskala svoje lice k njegovemu in se srečno smehljala.

Oh, tako srečna je bila, če mu je smela in mogla sestiti na kolena! Tako je nekoč, še otrok rada sedela na kolena svojemu očetu. Tudi njen oče je bil tako resen, skoraj že huč možak, kakor Matija. In ni si mogla kaj, ko je tako sedela Matiji na kolena, ko je tako poslušala njegovo pripovedovanje, se je nehote vedno spomnila svojega očeta.

"Zdaj pa začni," je ponovila. "Pa prav od začetka: Ko sem se poslovil od tebe ... in tako dalje."

Nasmehnil se je. Bilo je vedno tako: kadar se je od kod vrnil, mu je zlezla v naročje, stisnila svoje lice k njegovemu in nato dejala: Zdaj pa pripoveduj ...

Potem je pripovedoval. Po navadi ni imel mnogo povedati. Tokrat se je nabralo več ko dovolj. Zares, tako rekoč prav od tistega trenutka, ko se je bil poslovil od nje. Vožnja na vlak, je dejal, je prespal kakor vedno.

(Dalje prihodnjič.)

"Kralj na Betajnovi"

Cleveland, O. — V nedeljo 5. decembra ob 3. popoldne poda dramsko društvo "Ivan Cankar" Cankarjevo tridejansko dramo "Kralj na Betajnovi".

S to predstavo društvo počasti spomin Ivana Cankarja ob 30-letnici njegove smrti v Ljubljani, obenem pa je to jubilejna predstava za 30-letnico obstanka dramskega društva Ivan Cankar, ki je bilo ustanovljeno tedaj v Clevelandu v njegov spomin. Predstava se vrši v auditoriju S. N. doma, 6417 St. Clair Ave. Iskreno ste vabljeni rojaki, da se te priredbe udeležite, ker je res nekaj posebnega, ko prvo slovensko dramsko društvo v Ameriki doživi ta redki jubilej.

Za boljše razumevanje te zanimive drame naj navedemo nekoliko opisa in njene zgodovine. Tako piše Izidor Cankar v 5. zvezku Cankarjevih zbranih spisov: "S snovjo, ki se je kot drama "Kralj na Betajnovi" definitivno zoblikovala šele dve leti pozneje, se je Cankar ukvarjal že leta 1900, ko je bil komaj končal komedijo "Za narodov blagor". Tedaj (19. avgusta 1900) je pisal prijatelju Kraigherju z Dunaja: 'Ali še nekaj drugega mi ne da miru in kadar mi pride na um, me pravi čudovito nevroznega. Predno se lotim te stvari, pojdem prej za nekaj časa v domovino, na Dolenjsko in Notranjsko. Pisati hočem kmečko dramo; tisti žalostni "vsesplošni bankerot našega ljudstva", posebno po dolenjskih vaseh je nekaj tragičnega; vrši se počasi in komaj vidno, ali zato je še pretresljiveje. In malokdo vidi, koliko dramatičnega je v tem propadanju; ta strašna pasivnost je nekaj velikanskega. Mislim si boš morda, da pretiram; ali meni se zdi, da vidim stvari dobro. Pomisli na primer — ali nismo vsi, — Ti, Zupančič in jaz sinovi bankrotiranih ljudi? Polovica slovenskih študentov na Dunaju je na istem kakor mi!'"

"Prvotno je bilo torej delo zamišljeno kot socialna drama in nje glavna vsebina naj bi bil "vsesplošni bankerot našega ljudstva"; mnogo tega je tudi v sedanjih dramah ostalo, toda glavni problem v njej se je vendar bistveno spremenil. O tem notranjem procesu ni v pesnikovi zapuščini najti nobene sledi.

"Slovenski narod" je dne 3. junija 1902 naznanil brez vsake pripombe, da je v Schwentnerjevi založbi izšla drama Ivana Cankarja "Kralj na Betajnovi".

Ivan Cankar je želel, da se njegovo dramo igra v tedanjem ljubljanskem gledališču, toda odbor "Dramatičnega društva" je odrinil krstno predstavo, da se je ta vršila šele v soboto 9. januarja 1904, z balkona jo je gledal tudi avtor. Nepodpisani kritik v Slovenskem Narodu je dne 11. jan. 1904 zapisal: "Vseh Cankarjevih dram je bil velik in resničen, in naj so si tudi mnenja močno nasprotna, to priznavajo vsi, da je igra nekaj posebnega, čemur ni odredi velike vrednosti."

"Občinstvo je svojemu oduševljenju dajalo duška z burnim ploskanjem in klicalo pisatelja na oder, a Cankar se ni odzval."

"Kralj na Betajnovi" je izšel v češčini kot knjiga v prevodu

Karla Hašlerja, in so jo prvič igrali v Pragi leta 1905 (Narodni divadlo).

Dne 18. januarja 1948 je v ljubljanskem Narodnem gledališču praznoval 25-letnico igranja na odru mnogim poznani igralski umetnik prvega reda, Janez Cesar, ki je prevedel veliko izbranih komedij, ki smo jih igrali v zadnjih 15-letih na ameriških slovenskih odrih. Za svojo jubilejno predstavo si je izbral Ivan Cankarjevo dramo "Kralj na Betajnovi", v kateri je igral vlogo Kantorja. Ob tisti priliki in za to predstavo je napisal Bratko Kreft za "Gledališki list" svojo sedanjemu času primerno razlago o Cankarjevi "Kralju na Betajnovi". Dr. Kreft piše:

"Cankarjev "Kralj na Betajnovi" je prva slovenska socialna drama. V njej je Cankar prikazal razvoj kapitalizma v kmečkem, patriarhalnem okolju. Brezobzirnost in obenem nujnost tega razvoja je posebil v Kantorju, ki se tega "brezsrčnega" razvoja in načina dobro zaveda, obenem pa ve, da mora po tej poti naprej, če hoče doseči svoj cilj. Cankar pritrja svojega Kantorja celo tako daleč, da vidi v svojem početju ukaz in nujnost neke usode: "Ali ne vidiš, da je moralo tako biti ... Grešil sem, ker sem moral grešiti."

"Tako zagovarja umor Maksa Krnca pred svojo lastno ženo, toda te besede so obenem zagovor vsega njegovega početja, ki je kljub njegovim osebnim lastnostim, nagibajočim se k brezobzirnosti in skrajnemu gospodarskemu in političnemu stremstvu, vendarle pogojeno v socialnih razmerah, ki ga pritisakajo in silijo naprej. Zapletljivi in spopadi z okolico so zato nujni, vprašanje je le, kdo bo zmagal. Če bi Kantor Maksa ne ubil, bi Maks organiziral kajžarje, ki so zaposleni v Kantorjevi tovarni in taka organizacija bi bila za Kantorja silno nevarna. Razvoja sicer ne bi ustavila, toda sproti bi ustvarjala Kantorjevimi podvigom nasprotno sile. Kantor pa se je prevrnil, če je mislil, da bo z umorom ustavil razvoj teh njemu, to se pravi, kapitalizmu nasprotujočih sil.

"Iz Cankarjevih "Hlapcev" sicer vemo, kako počasi in mukoma je šel ta razvoj ravno pri naših ljudskih množicah, toda šel je kljub temu, ker je moral iti. Nujnost gospodarskega in občno družabnega razvoja je to zahtevala. Zato pa tudi Kantor s svoje strani čisto upravičeno trdi, da ne more delati drugače, kakor dela. Njegov moralni princip je ekonomsko povzročeno, brutalen je, materialistično vulgaren, toda resničen. Podobno, a z nasprotno strani je z Maksom. Upre se Kantorju, ker je osebno prizadeta njegova družina, ki jo je Kantor spravil na boben, ker je moralno ogrožen nad Kantorjevim početjem sploh, saj je umoril Nininega očeta in se polastil njegovega premoženja. Iz svojega socialno moralnega ogroženja postane, odnosno hoče postati Maks vsaj socialni reformator, če ne socialni revolucionar. Zato tudi hoče ugonobiti Kantorja moralno-pravno, ko mu dokaže, da je morilec. Maksovo socialno ogroženje je predvsem etično. Marsikje je celj individualistično

romantično, a zaradi tega nič manj pogojeno v tisti razvojni stopnji družbe, v katere okolju se godi Cankarjeva drama, ki nam prikazuje prvo stopnjo prodiranja kapitalizma v patriarhalno vas. Kantorjevi delavci še niso proletarci v modernem smislu besede, saj so kajžarji, ki imajo trohico zemlje, ki pa jih ne more rediti, zato so prisiljeni hoditi v Kantorjevo tovarno na delo. Vendar jih to v bodočnosti ne bo rešilo pred proletarizacijo, kajti kapitalizem se bo razširil in razbohotal ter jim bo nekoga dne vzlet tudi tisto bore zemlje. Toda to so že razgledi v bodočnost, ki nam jih Cankarjeva drama ne prikazuje. Casovno je zajeta v dobo prve razvojne stopnje kapitalizma na vasi in zato ni le razumljivo, temveč nujno, da se konča s Kantorjevo trenutno zmago.

"Izidor Cankar meni v svojem uvodu h "Kralju na Betajnovi" (Cankarjevi zbrani spisi, 5 zvezek), da sta v življenju Kantor in Maks neverjetna, da sta pa kot predstavnika dveh idej popolna. V tem je hudo protislovje, kajti če sta Kantor in Maks predstavnika dveh idej, ptem sta le shemi, kar pa ni res. Oba, Kantor in Maks, sta najprej živi osebi v drami sami, toda nič manj nista živ in resničen odraz življenja in razmer, čeprav sta kot predstavnika dveh svetov tipizirana. Toda ta socialna tipizacija ne gre na račun osebne karakterizacije, na račun individualizacije. V tem je ravno mojestvo Cankarjeve drame. Kantor in Maks nista le predstavnika dveh idej, temveč tudi dveh nasprotujočih si družbenih sil, toda če bi bila le to, kot meni Izidor Cankar, bi sčasoma izgubila na svoji živosti, dejansko pa živita tudi kot osebi, kot značaja in tipa, kot živa in resnična individuija. Cankar ni hodil po površini, temveč je šel do korenin, ki niso vedno naravnost vidne, ki pa nam edine odkrivajo bistvo stvari in pojavov.

"V vsaki umetni življenji junaki iz nje same in če je kot celota odraz resničnega življenja, tudi njene osebe ne morejo biti zgolj predstavniki nekih idej. Če bi bila le to, bi v novi dobi, ko so take in take ideje, ki jih izpoveduje določena oseba, v dramih, že zastapele in mrtve, bi z njimi bila mrtva tudi oseba, ki jih v dramah govori. In vendar vemo, da so osebe na primer iz Sofoklejeve "Antigone" še vedno žive, čeprav verujemo v poganske bogove, ker je pač živa Sofoklejeva umetnina. Isto moramo reči o Maksu Krncu, čigar politične ideje se zde danes marsikomu preveliko ostro začrtane, preveliko premočrtne, preveliko romantične, podobno kot je mogoče to ugotoviti tudi pri Štuku v "Narodovem blagru", če se mu približamo s stališča modernega sodobnega političnega in svetovnega nazora. Ideje Maksa Krnca in Štuke moramo zato vrednotiti zgodovinsko razvojno, če hočemo biti pravični avtorju in njegovi drami. Če strogo družbenoslovno raziskujemo dobo in razmere, v katerih je nastala Cankarjeva drama, ki je njih umetniški odraz, moramo priznati, da niti Maks niti Kantor ne moreta biti pri Cankarju drugačna, kakršna sta. Ali ni Maks tipična podoba slovenskega puntarskega razumnika iz tiste dobe, iz tistih naših še nerazvitih razmer? Ali nam naj bo zato manj simpatičen? Bil je predhodnik, toda brez predhodnikov ni nobenih velikih družbenih dogajanj. Če se ozremo nazaj, moramo reči, da se vsaka stvar izvrši ob svojem času.

"Cankar je videl globlje v naše takratne razmere kot vsa njegova okolica in doba. Kazal je našim razmeram njih zrcalo podobno, toda ker so se te razmere in ljudje bali videti svoje resnične obraze, so mu nasprotovali in očitali, da opisuje nemogoče razmere in nemogoče ljudi. Še leta 1927 je zapisal Izi-

dor Cankar v uvodu h "Kralju na Betajnovi": "... kljub temu je pesnik v "Kralju na Betajnovi" nakopičil toliko neverjetnosti, kakor v nobenem drugem dotedanjem delu ne. Najbolj grobe so: Kantorjevo pogajanje z župnikom za mandat, sodna preiskava in nje efekt, pritrjevanje volilcev Kantorjevemu govoru, Kantorjeva nečloveška drznost in krutost, Maksova fanatizem." Toda res je prav nasprotno. Podobnih pogajanj za mandat, kakor je Kantorjevo pogajanje z župnikom, je bilo nešteto v naši pretekli politični zgodovini, nič manj ni bilo takih čudnih sodnih preiskav pod starimi protiljudskimi režimi, še več pa je bilo podobnih pritrjevanj volilcev itd. Prav naš čas je dokazal, kako resnični so ljudje in življenje, ki ga je Cankar upodobil v "Kralju na Betajnovi". Kantor je morilec, toda Kantor je obenem "Kralj Betajnov", ugledna in močna oseba, ki se je bojuje vsi razen Maksa in ki mu nekateri iz strahu, drugi iz koristolovstva (župnik), tretji iz klečeplaznosti in odvsnosti izkazujejo spoštovanje. Zato sodnik niti noče verjeti, da bi bil Kantor morilec, drugi si pa tega še mislijo ne upajo. Boccaccio je zapisal v "Dekameronu" rek, ki se tiče tudi Kantorja:

"Če svet lopova cenil in spoštoval, mu zlih dejanj nikdar več ne veruje."

"Cankar je v vsakim svojim delom tudi osebno močno povezan, toda ta povezanost se včasih tolmači preveč mehanično, češ Maks — to je Cankar sam. Tako pretirano istovetenje sem videl pred leti, ko si je neki igralec Maksa nadel Cankarjevo makso. To je lahko odrsko mikavno, a nepotrebno. Maks Krnec je Maks Krnec, kakor je Leon Glembaj — Leon Glembaj in Hamlet — Hamlet. Vsi živijo in morajo živeti iz dela samega in ne iz literarno-zgodovinskih opomb in razlag. Res je, da je Cankar Maksa doživel po svoji lastni socialni usodi, kar je tudi priznal v pismu Kraigherju, ko je snoval to dramo. Toda vse to še ne dokazuje, da je Maks fotografija mladega Cankarja. Cankar sicer ni napisal v "Kralju na Betajnovi" kmečke drame v smislu, kakor si jo s to oznako predstavljamo, toda napisal je z njo vendarle moderno socialno ljudsko igro v najlepšem in najglobljem pomenu te besede."

Ta razlaga je sicer precej obsežna, toda je vredna da jo vsak vsaj dvakrat prečita in potem sodi delo "Kralj na Betajnovi". Tudi v Ameriki imamo mnogo Kantorjev in Maksov; kar ozri-te se okrog sebe, pa jih boste videli. To je vrlo zanimivo vedeti. Ko se tako seznanite s to razlago, boste imeli dvojen užitek od predstava "Kralja na Betajnovi".

Erazem Gorshe, predsednik.

Proletarec je vaš list. Priporočajte ga svojim znancem in prijateljem, da se naroče nanj.

Ali vam je znano ...

de peremo flanelo v mlačni milnici in da jo splakujemo v mlačni vodi, kateri smo dodali žlico amoniaka (na vsakih 10 litrov); da odstranjujemo madeže jodove tinkture z redko mešanico amoniaka in vode;

da ohranimo kopalno kad lepo belo, če jo vsako jutro obrišemo s krpo, dobro namočeno v parafinu;

da bo perilo lepše, če boste v vodi, v kateri ste ga namočili, raztopile dve pesti kuhinjske soli;

da odstranjujemo blatne madeže z dežnega plašča z gobo (in ne s krtačo), namočeno v vodi in kisu;

da očistimo smolo z obleke z mešanico čistega alkohola in terpentinske esence v razmerju 1:1;

da otiramo madeže voska s krtačo, namočeno v alkohol.

ZA LICNE TISKOVINE VSEH VRST PO ZMERNIH CENAH SE VEDNO OBRNITE NA UNIJSKO TISKARNO

ADRIA PRINTING CO.

Tel. Michigan 2-3145

1838 N. HALSTED ST. CHICAGO 14, ILL.

PROLETAREC SE TISKA PRI NAS

PRISTOPAJTE K

SLOVENSKI NARODNI PODPORNİ JEDNOTI

USTANAVLJAJTE NOVA DRUŠTVA. DESET ČLANOV(IC) JE TREBA ZA NOVO DRUŠTVO

NAROČITE SI DNEVNIK

"PROSVETA"

Narodnina za Zdravna društva (izvzemli Chicago) in Kanado \$3.00 na leto; \$4.00 na pol leta; \$3.00 na četrti leta; na Chicago in Cook Co., \$9.50 na celo leto; \$4.75 na pol leta; na inozemstvo \$11.

Naslov za list in tajništvo je:

2657 SOUTH LAWDALE AVENUE

CHICAGO 23, ILLINOIS

BARETINCIC & SON

POGREBNI ZAVOD

Tel. 20-381

424 Broad Street JOHNSTOWN, PA.

KRITIČNA MNENJA, POROČILA IN RAZPRAVE

KOMENTARJI

(Konec s 1. strani.)

lini in njegov fašizem, je prišel v Rim Clement Attlee. Oglasil se je pri socialističnem voditelju Pietru Nenniju in ga v pomenu vprašal, čemu se Italijani gnajajo z dinastijo. "Mi jo imamo, pa nam ne dela nikarkršnih zaprek, problemov in težav," e dejal Attlee. Tako so se glasila poročila ameriških častnikov. Nenni je Attleemu odgovoril, da je angleška dinastija zgolj simbol imperija Velike Britanije dočim je Savojska dinastija ne samo dvor temveč tudi politična moč. In zato se je bo Italijansko ljudstvo otrslo neglede kaj misli o tem angleški monarhizmu. In res — ne London, ne Washington, ne Vatikan niso mogli preprečiti odpravo monarhije v Italiji. A preprečili so ustanovitev socializma v Italiji. In to največ z ameriško dolarsko politiko, z ameriško in angleško bojno mornarico, ki je one dni obkrožala italijanski polotok — in pa s pomočjo papeža, ki je Italijanom zagrozil odvzem zakramentov in "večno pogubljenje", ako ne bodo glasovali proti "komunizmu". Tako je Italija še vedno bolj "monarhistična" in bolj nazadnjaška kot pa je Anglija, čeprav je republika.

Angleži so monarhisti, to se je izrecno pokazalo v minulih par tednih, ko so pričakovali porod na dvoru. Prerokovali so, da bo imela prestolonaslednica svojo srečo v petek minulih tednih. Ljudje so se drenjali pred kraljevo palačo, a Elizabeta je šla mimo njih za železno ograjo na sprehod. Ljudje so se razočarani razšli. V soboto so si prinesli "lunc" in odeje, da čakajo, dokler ne bo oznanjen kar pričakujejo. In so čakali še v nedeljo in šli domov šele ko jim je bilo poročano, da e vse v redu — Elizabeta ima sinčka!

Angleška demokracija je čestokrat nerazumljiva. Vsak Anglež ve, da so vsi otroci "enako ustvarjeni" in "enako rojeni". Tako se jim je n. pr. rodil njihov Edward, pa so ga primorali s prestola, ker je ljubil tako žensko, kakršne oni niso hoteli. Kdo ve, kako bo končal njihov bodoči kraljiček, ko je še sedanjji živ in zdrav in nasledni ga hči in med tem bo reka Thames iztekala v morje ... in zgodovina.

Ameriški "demokratični" tisk je pisal o pričakovanju Elizabetinega poroda kot da je tudi ona naša kraljica — oziroma bo. Tisoče kolon je bilo porabljenih in opisovanju, kakšna oblačilca bo imel novorojenček in v radiu so oznanjali, "bodite pri svojem slušalu", o pričakovanem vselem dogodku vam bomo sproti poročali. V Sovjetski uniji in v satelitih pa je monarhistični duh odpravljen. V Zed. državah — žal ni. In tako

se v tej številki pečava s to stvarjo komentator in pa Joško Oven v svojih Razgovorih.

Grčija ima "novo vlado". Prejšnja, ki ji je načeljeval Themistocles Sophoulis, je izstopila. Ampak nova je prav tako kot prejšnja, le da ima predsednika z drugačnim imenom. In borba se nadaljuje nemotelo. Zares, kako lahko je biti demokrat v svoji deželi, a v Grčiji pa mu podpirati najčrnejšo reakcijo! In na Kitajskem, v Španiji in tako dalje. In kako lahko je ameriški demokrat pošiljati poslanika v Vatikan, kjer ni niti sledu o kakšni demokraciji.

IZ KANSASA

Pred par tedni sem čital v koloni "iz uredniške mize" sledečo opazko: "Tonetu so državni ljudje vzeli čebelo — Ta je pa lepa! Prečital sem še enkrat, dasi dobro razumem slovensko in se potem ozrl skozi okno. Vse v redu, čebelni panji so še vedno tam pod breskvo. Jasno je torej kot beli dan, da je to le pobožna želja "uredniške mize", ali pa zelena zavist, ker sem se dobro založil z medom za vso zimo.

In čemu naj bi mi "državni ljudje" vzeli čebelo? Mar jih ne znam upravljati? Saj to ni potrebno! To znajo same brez zunanje pomoči. Ali morda hodijo sosedom "v škodo"? Kaj š! Res da niso posebno pohlevne živalice in da je prošlo letoletje ena picila sosedo na nos, ko je delala v vrtu, pač zato, ker so je otepevala, namesto da bi pustila čebeli, da sede kamor hoče. Res je tudi, da je sosedo potem z oteklim nosom zugal z motiko proti mojim panjem, ampak, kar je glavno, še do danes ni dokazala, da je bila to res moja čebela.

Tako vidite, ljudje božji, da "uredniška miza" išče le pretravo za prerakanje. Pa ne bo nič! Kadar bo kaj v naših krajih vrednega in potrebnega obseliti na "wash line" bom poročal; drugače se pa bom skušal ravnati po zlate reku "prvo pometaj pred svojim pragom", dasi žena trdi, da niti metle ne znam pravilno v roke prijati. In to jaz, nekdanji coloradski pečlar, dasi se res ne spomnim če smo pečlariji sploh imeli metlo pri hiši.

Vse izgleda, da bo šla naša 68-letnja kansaska prohibicija "po gobe". Volilci so 2. novembra glasovali z večino 60.000 za spremenitev ustave in dali pravico državnim zakonodajalcem, da uravnava proizvodnjo in prodajo opojnih pijač. Na referendumu leta 1934 so suhači imeli 89.000 glasov večine. Mišljenje se je torej v teh štirinajstih letih precej spremenilo.

Ampak boj pride spet po novem letu, ko se snide k zasedanju legislatura. Suhači že zdaj napovedujejo boj in da bodo napeli vse sile, da "bone dry law" ostane še naprej v veljavi. Ob enem pa nam vedno pojejo o demokraciji, češ, da v tej deželi večina odloča.

Par mesece pred volitvami smo imeli pravo "mrzlo" vojno, ali bolje suho-mokro vojno. Dokazi in protidokazi, kaj je moralno in dobro za naše "duše in telesa" so leteli iz obeh strani. Fanatični suhači so privlekli v Kansas iz vseh drugih kotov dežele "suhe misijonarje", ki so strašili ljudi, da bo to nekaj groznega če se odpravi prohibicija. Premislite ljudje božji: "Našo nedolžno mladino, zdaj odeto z deviško glorio — kajpak — bo potem demon alkohol popolnoma uniči, moralno in telesno. Kot da je mladina v drugih 45 državah, koder nimajo prohibicije, popolnoma ničvredna. Stupidnost in hinavščina, da smrdi do neba!

Najbolj so se v tej gonji in teroriziranju volilcev odlikovale razne protestantske verske sekte, med tem ko je katoliški nadškof iz Wichite odprto pripočal odpravo prohibicije, češ, da je neizvedljiva. "Mokri" so kazali na razliko, na primer: če človek v sosednjem Missouriju kupi kvart "železne" in nese kar pod pazduho domov, je še vedno spoštovan državljan, če pa to stori Kansasečan, ki ga morda še ščiplje po trebuhu, da si potolaži bolečine, je pa takoj velik kriminalc. Ki se ga po postavi zašije za nekaj mesecev; in če se to ponavlja, je pred našo modro postavlo nepoboljšljiv zločinec, ki se ga v smislu zakona lahko pošlje v kaznilnico za ostali del njegovega grešnega življenja.

A. Shular.

Romunski tisk o mladini "Titove" Jugoslavije

Kominform je neumorno v akciji za zrušenje Titovega režima. Tako se na primer zaletava v Titov režim tudi kar je jugoslovanske mladine tiče. V Ameriki je bila javnost mnenja, da je med komunističnimi strankami v evropskih deželah in drugod po svetu nič drugega kakor neoporečna disciplina.

Toda ni, kar dokazuje boj kominforma — ali boljše — nove komunistične internacionale, proti komunistični stranki Jugoslavije, proti njenemu vodstvu in posebno proti maršalu Titu in ministru vnanjih zadev Edvardu Kardelju.

List "Mladina", št. 37, ki je glasilo mladine Slovenije, odgovarja v članku "Ob priliki klevetniškega pisanja o LM Jugoslavije" predvsem na napade iz Romunije.

V Romuniji je sedaj glavna osebnost Ana Pauker. Ona ima v vladi portfelj ministrstva za vnanje zadeve. In na vso moč se trudi, da bi jugoslovanske komuniste pridobila, da vržejo njega, Kardelja in njune tovariše.

Tako očujejo iz Romunije tudi jugoslovansko mladino. Omenjeni list piše o tem: "Vsi ti, ki nas napadajo, pozivajo našo mladino na upor proti Partiji in na meščansko vojno ter obljubljajo v tej borbi pomoč tako svoje, kakor drugih mladinskih organizacij. V enem izmed člankov, ki je bil že pred tem objavljen, pravijo, da bodo napravili vse, kar bi nudilo pomoč Ljudski mladini Jugoslavije v tej težki nalogi, to je pri rušenju njene domovine. Na koncu nam obljubljajo, da bomo, ko bomo to nalogo izvršili, lahko živeli pod nebom skupne domovine. Interesantno je, da tudi oni računajo na neko svojo misijonarsko vlogo pri jugoslovanski mladini. Pozivajo nas, da rušimo svojo domovino in pri tem mislijo, da nam nudijo pomoč, velikodušno obljubljajoč, da bomo potem živeli v skupni domovini. Mar mislijo, bolgarski mladinski voditelji, da naši mladini ni jasno, da baš oni delajo proti temu skupnemu življenju, mar smatrajo, da jim bomo hvaležni za to rušilno misijonarsko pomoč? Takšni postopki nimajo ničesar skupnega z jugoslovansko - bolgarskim bratstvom. Oni ga samo izpoko-pavajo, a pri mladini Jugoslavije izzivajo proti sebi opravičen srd in protest."

eden od sekretarjev CK Komsomola, ki je prišel na obisk na progo, nam je dal visoko priznanje za pravilnost vzgojnega dela na progi Samac-Sarajevo. Ob koncu svojega obiska je celo dejal, da bi bilo potrebno vso to mladino sprejeti v SKOJ. Prepričan se je na svoje oči, kako vzgaja naša Partija svojo mladino v ljubezni do Sovjetske zveze. Vodstvo romunske mladinske organizacije pa nam našega dela za vzgojo mladine neče priznati in nas pri tem še blati s takimi klevetami kot jih je iznesel Vasilij Luki, eden od voditeljev romunske delavske Partije.

"Ljudska mladina Jugoslavije se zgraža nad to klevetniško kampanjo proti naši domovini in bo še bolj odločno delala na izgradnji svoje socialistične domovine."

Organizacija Z. N. na konferenci v Parizu slabo uspela

(Konec s 1. strani.)

litk" — to se pravi, po naročilu angleških imperialistov v Sredozemlju, so nastali na sedanjem zboru Združenih narodov v Parizu predlogi, da se žide vsled njihove agresivnosti proti Arabcem kaznuje.

Angleži so seveda vsak tak predlog nemudoma podprli. Sovjetski delegati in delegati zaveznic USSR pa so rekli, da tako ne bo šlo, da ima narod, oziroma ljudstvo židovskega izvora pravico delati na zemlji, ki jim je bila dodeljena in so velik del te puščave spremenili s trdom in znojem v vrt.

Zidov je v njihovi državi — ki so jo proglasili za svojo na svoje roke, kakih 600.000. Arabcev je tam milijone. In skoro vse arabske države in državice oborožuje Anglija — s pomočjo ameriških datavev seveda.

Vzlic temu so v boju s temi od Angležev oboroženimi arabskimi četami zmagovali židje — zato seveda, ker vedo čemu se bore. Anglija hoče sedaj proti njim "sankcije". Sankcije ne zaležejo. To se je videlo v slučaju sankcij proti Mussolinju, ko je uradil po Etiopiji in ravno tako, ko je pokojno društvo narodov "grajalo" Japnsko vsled njene invazije v Mandžurijo in v druge kraje na Kitajsko.

Tudi Balkan na kritičnem rešet

Ne samo Izrael — tudi Jugoslavija, Bolgarija in Albanija so prišle na sedanjem zasedanju Združenih narodov pred zatono klop. Toži jih Grčija, kar bi sicer nič ne pomenilo, ako jih bi le ona tožila. Toda za kulisa-mi jih tožijo Zed. države in Velika Britanija. In ker imajo večino, so z glasovi "satelitik" (arabskih, azijskih, latinskih in drugih) sklenili, da so omenjene tri balkanske države "virok" nadaljevanju civilne vojne v Grčiji. Jugoslovanski delegat Aleš Bebler je zaman dokazoval, da je civilni vojni v Grčiji Amerika kriva — in vsakdo, ki svetovnemu metezu kolikor toliko sledi, ve, da je Grčija sedaj ameriška provinca in da jo vzdržujemo na stroške naših davkoplačevalcev.

Ako ne bi bilo tega, bi bila Grčija republika, ne pa se šibila pod fašistično dinastijo, ki niti grškega izvora ni temveč so ji usilile zapadne sile v Francjožefovih in kazerjevih časih.

To, da Jugoslavija, Bolgarija in Albanija simpatizirajo s tistim grškim ljudstvom, ki se hoče otrasti dinastije in ameriške nadvlade v Grčiji, je neoporečno. Toda Aleš Bebler je hotel na konferenci v Parizu predložiti dokaze, da je pomoč Jugoslavije grškim gerilcem humanitarna — ne vojaška — a mu tega anglo-ameriški blok ni dopustil.

Tudi Francija v skrbeh Dasi ameriška politika v pomoč svetovni reakciji nikjer ne uspeva, pa je vendar dovolj močna, da preprečuje zamah socialnega preobrata v marsikaki deželi — v drugih pa ga ovira. Tako je kot že omenjeno v raznih drugih člankih v tem in v prejšnjih izdajah Proletarca

Prispevki v sklad za ohranitev 'Proletarca'

- IV. IZKAZ
- ILLINOIS
Chicago: Progressivne Slovence krožek št. 9, \$200. (Od privedbe dne 24. okt. v dvorani SNPJ.) Katy Horvatin izročila \$20. Prispevali so: John in Katy Horvatin \$5; po \$1: M. Lah, M. Koder, G. Strahak, A. Andres, E. Anuzic, J. Gerdevich, L. Calnkar, R. Sajovic, L. Brus, R. Sannemann, J. Schuster, M. in T. Krizanich, M. in R. Starasinich, J. Volk, L. Hrvatin.
A. Cizaj \$5, Helen Vidic \$2.
Argo: Jacob Adam \$10.
Waukegan: John in Rose Sifler \$5.
La Salle: Dr. št. 2 SNPJ \$10, F. Malgal (Peju) \$2.
Cicero: Jos. Svigel \$2.
Springfield: Ursula Zattich nabrala \$8. Prispevali so: John Zavri \$1; po \$5: Mary Speiser, Rose Zaverl, Mary Ostromnik, J. Dixler, J. Bezgovsek, Mary Bezgovsek, F. R. Zattich, F. Zattich, U. Zattich; po \$25: Mary Zattich, Tom Volk.
- OHIO
Cleveland: Dr. št. 5 SNPJ \$50 poslal J. Krebel. Jos. F. Durn \$6; Matthew Bizjak \$7. Anton Janša nabral \$30.50. Prispevali so: Po \$5: A. Jansa, Jos. Udovch; A. Tavsel \$2. Po \$1: S. Dolenc, A. Perušek, S. Kalan, F. Prazinger, J. Erbeznik, F. Kocjančič, J. Lazar, W. Lazar, F. Gustinčič, J. Nagode, F. Mramor, F. Tratnik, A. Zupan, C. Rogel, F. Levstek, J. Pirc, A. Tanko, J. Belaj, F. Ilic \$0c.
Lorain: John Slajnar \$5.
Youngstown: Mary Nemeš nabrala na seji dr. št. 133 SNPJ \$3.03 kot sledi: Mary Nemeš \$1.50; J. Petric \$0c, F. Robnik \$0c, T. Bubanič \$0c, Matke Plätinar \$0c.
- PENNSYLVANIA
Strabane: Klub 118 JSZ \$50; po \$5: J. Terčelj, J. Podboj, L. Bartol, J. Česenik ml., V. Peternel 4, skupaj \$74. Poslala Frances Bartol.
Sharon: Dr. št. 242 SNPJ \$5; Po \$5: F. Cimperman, J. Cvelbar. Po \$2: T. Bogolin, J. Steklacič, J. Paulenich. Po \$1: J. Garm, F. Garm, F. Kramar, J. Macek, skupaj \$25. Poslal Jos. Cvelbar.)
Forest City: Mary Rozina \$2, J. Cebular \$2, L. Groselj \$1, Hary Bataic \$1, skupaj \$6. Poslal F. Leben.
No. Braddeck: Dr. št. 35 SNPJ \$2.
- ameriška vlada omogočila povratke nemškemu kapitalizmu nazaj v svoja bogastva — tistemu sloju, ki je bil največ kriv prve in druge svetovne vojne. In dasi Francija pod svojim sedanjim režimom ni ne radikalna, še manj pa socialistična, se politike, ki jo uganja Trumanova administracija v Nemčiji vendarle boji. Nemčija se industrijsko lahko povzpne na mah. In Nemce je dvakrat toliko kakor Francozov. Industrijsko, fizično in vojaško pa Francoze nadkriljujejo — in ker to vladni ljudje v Parizu dobro vedo, jih skrbi.
- In se čudijo, čemu ameriški državni departament a Trumanom vred na zgodovino tako hitro pozabi.

Ali vam je naročnina potekla ...?
Tokoča številka Proletarca je **2140**
Ako je številka tik VASEGA imena na NASLOVU na PEVI strani nižja, to pomeni, da vam je naročnina potekla za toliko tednov kolikor je številka v vašem oklepaju nižja od gornje. Prosimo, obnovite jo!
Prihranite nam s tem prf delu in na poštnini!

KONCERT PEVSKEGA ZBORA "ZARJA" CLEVELAND, O.

na Zahvalni dan v četrtek 25. novembra

V SLOVENSKEM NARODNEM DOMU, St. Clair Ave.

Prizne se ob 4. pop.

Vstopnina v predprodaji 85c, pri blagajni \$1.

Zvečer plesna zabava. — Igra LUO TRUBAR in njegov orkester.

Udeležencem zagotavljamo fin koncert in na zabavi prvovrstno postrežbo.

KAJ LAHKO STORI VSAKDO IZMED NAS V KORIST "PROLETARCA"?

- Pridobivajmo mu NOVIH naročnikov
- Obnavljajmo naročnino TOČNO čim potече
- Agitirajmo med drugimi naročniki, da store isto
- Prispevajmo v PROLETARCEV tiskovni sklad in priporočajmo to tudi drugim
- Oglasišajte v PROLETARCU privedbe denar in druge stvari
- Naročajte slovenske in angleške knjige iz PROLETARCEVE knjigarne
- Poskrbite, da si naroče AMERIŠKI DRUŽINSKI KOLEDAR vsi tisti, ki tega še niso storiili
- Naročite KOLEDAR tudi svojem v starem kraju in enako PROLETARCA.

Vsako naj stori za naš list kolikor more, pa bomo vse težave zmagovali!

CONGRESSMAN DRIPP

"WILL YOU EVER BE A MEMBER OF THE COMMUNIST PARTY?"

Spreminja se lice Ljubljane

Kdor danes po daljšem času pride v Ljubljano, bo takoj opazil znatno spremembo v zunanem izgledu mesta. Videl bo, na vseh delih mesta stoji zidarska ograjda okoli hiš, ki so v gradnji in koder mrgoli poklicnih ter prostovoljnih delavcev. Videl bo najrazličnejše prezidave lokalov in fasad, opazil regulirane glavne prometne ceste, na katerih so odstranjene hiše, ki so zapirale prosto pot in v očih mu bo padlo sveže zelenje novih parkov. Ze tri leta se sicer počasi, a dosledno in po načrtu spreminja zunanji izgled slovenske prestolice, kar morda domačinom ni tako opazno. Toda tujece bo takoj opazil, kako se Ljubljana izgraja ter postaja moderno a tudi lepo mesto.

Izgradnja slovenske prestolice se je pričela že leta 1946, toda po prvih dveh letih, ko je bilo glavno težišče na obnovi, je šele letos izgradnja mesta dosegla tak razmah, da so tudi na zunaj že vidne znatne spremembe.

Veliko gradilišče je letos na Dolenjski cesti,

ki je bila v nekdanjih časi ena glavnih prometnih žil mesta, v novejši dobi pa je spričo pomaknitve mestnega središča proti severu izgubila na pomenu in bila močno zanemarjena. Toda danes vodi po njej glavna cestna zveza proti Zagrebu in Beogradu, tako, da je modernizacija te ceste postala nujna. Delo na cesti poteka že od zgodnje spomladi in vsakodnevno zaposluje številne prostovoljce, ki pomagajo poklicnim delavcem, da bi bila cesta čimprej usposobljena za promet. Skupno so sedaj že dovršili glavna dela, prestavili kanalizacijo in razne napeljave, podrli precej hiš, ki so predstavljale oviro novi liniji moderne široke ceste, uredili novo tramvajsko progo in pristopili sedaj že k tlakovanju.

Po cesti na Ježico,

ki je bila modernizirana leta 1946 in

Tržaški cesti,

ki je bila regulirana lani; bo letos modernizirana tretja glavna dovozna žila Ljubljane, kar je nedvomno velika zasluga ljud-

ske oblasti, saj stara Jugoslavija tega prepotrebnege dela ni zmogla v 25 letih.

Z razvojem industrije, ustanavljanjem novih uradov in povečanjem števila dijakov vseh vrst, je nastalo v Ljubljani močnih potrebnih stanovanjsko vprašanje. Danes potrebujejo v Ljubljani

za 30.000 ljudi novih stanovanj kar predstavlja nedvomno velik problem, ki ga ni mogoče rešiti na mah. Vsakdo pa se lahko prepriča o velikih gradnjah stanovanjskih hiš, kajti med številnimi novimi poslojpi, ki se grade po vsem mestu, so mnoga stanovanjska. Na največjem stanovanjskem gradilišču

v Šiški, kjer bo v 18 blokih 570 novih stanovanj,

sta dva bloka dovršena in v njih že stanujejo. Na 14 blokih dokončavajo notranja dela in bo vselitev možna do 29. novembra, dva bloka pa bosta do tedaj dograjena v surovem stanju.

Na Ambroževem trgu,

ki bo zgrajeno petih petnadstropnih stanovanjskih stavb močno spremenil svoj izgled, so v predkongresnem tekmovanju dogradili v surovem stanju dve stavbi, ostale pa so v gradnji. V teh stavbah bo na razpolago precej modernih stanovanj, razen tega pa bo ena stavba obsegala zgolj samske sobe s skupnimi jedilnicami, dnevnimi sobami, igralnicami in čitalnicami. Razen mestnega ljudskega odbora, ki gradi ta stanovanja, pa skrbe za primerna stanovanja svojih uslužbencev tudi najrazličnejše ustanove. Tako bo ministrstvo za industrijo in rudarstvo zgradilo letos lastno stanovanjsko stavbo, mestno gradbeno podjetje in podjetje za promet z vinom pa že gradita lastne stanovanjske hiše. Tudi študentje univerze nočejo zacastjati in na lepem kraju

pod Rožnikom

že vse poletje sami skupno z malim številom poklicnih delavcev grade svoje naselje, v katerem bo zgrajenih pet stanovanjskih blokov, vsak po 250 študentov. Prvi blok bo zgrajen že letos, ostali pa postopoma,

benem s plavalnim bazenom, inodvorano in raznimi igrišči. Toda to še zdaleka niso vse nove gradnje v Ljubljani, kajti v strogem središču mesta so v gradnji številna velika poslopja, ki bodo služila najrazličnejšim namenom. Tujec, ki z vlakom pride v mesto, bo nasproti kolodvoru opazil velik blok, ki je zrastle za do četrtega nadstropja in v katerem bo dobil svoj dom del

centralne ljubljanske pošte.

Poslopje v gradnji bo sedež ustanove za telekomunikacije (brzjav, telefon, pisanje na daljavo), v neposredni sosesčini pa bosta za ostale potrebe poštne službe zrastle še dve enaki stavbi. Nedaleč od tod v Kolodvorski ulici se gradi Radiodom, velika stavba, v kateri bo imela svoj sedež

Ljubljanska radio-oddajna postaja.

Stavba je v surovem stanju že pod streho. Za plansko in kontrolno komisijo je bila letos preko zime sezidana obsežna petnadstropna palača v bližini predsedstva vlade, na kateri opravljajo sedaj že notranja dela. Tudi ljubljanski rajonski ljudski odbori nimajo nikakih primernih stavb za svoje prostore, kajti prej so bili vsi mestni uradi nastanjeni na glavnem magistratu. Letos sta v gradbenem programu dve stavbi za sedeže rajonskih ljudskih odborov. Eno grade v Mostah, drugo ob začetku Tržaške ceste in obe trinadstropni stavbi morata biti do zime gotovi. Številni prostovoljni delavci, na katerih je glavno breme gradnje, so porok, da bo obveznost izpolnjena. Poseben primer udarniške gradnje pa predstavlja novo poslopje

na Resljevi cesti,

namenjeno za sedež raznih mestnih direktij. Stirinadstropna stavba je bila v okviru predkongresnega tekmovanja v surovem stanju s streho vred zgrajena v dobrem mesecu, kar predstavlja nedvomno rekord. Marsikdo je dvomil v izpolnitve obveze, ki so si jo zadali tekmovalci, toda do 29. julija so bila zunanja zidarska dela na stavbi končana, čeprav je v juniju na istem mestu še rasla trava! V sosesčini tega gradilišča rasejo iz tal dečje jasi, ki bodo služile kot dnevno zavetišče za otroke, katerih matere so zaposlene. To stavbo bodo

zgradili prostovoljno delavci sami,

zato ti hite z delom, da bo stavba res do zime končana. Razumljivo je, da bo dom najmodernejši.

V neposredni bližini stanovanjskih stavb na Ambroževem trgu je preko zime zrastle velik trakt najmodernejšega dečjega doma v državi,

ki bo že v najkrajšem času izročen svojemu namenu, saj se notranja dela dovršujejo v pospešenem tempu. Dograjen trakt bo služil 150 najmlajšim otrokom, dva sosednja trakta za noseče matere in starejše otroke pa grade. Strokovni in prostovoljni delavci z veliko ljubeznijo grade ta dom, ki je namenjen našim najmlajšim in ustanovi, ki do sedaj v Ljubljani še ni imela lastnega poslopja. Prav blizu zidajo

Polikliniko zavoda za socialno zavarovanje

Novo polikliniko, ki bo zavzemala 2.500 kv. m., bodo predstavljal štiri velika poslopja, povezana s 5 m širokimi hodniki. Vse stavbe bodo zgrajene po najmodernejših načelih zdravstva, ter bodo predstavljale lep doprinos k napredku naše zdravstvene službe. Dela, s katerimi so pričeli spomladi, lepo napredujejo.

Ce upoštevamo še gradnjo

Dr. John J. Zavertnik
PHYSICIAN and SURGEON
3724 WEST 26th STREET
Tel. Crawford 7-2212
OFFICE HOURS:
1:30 to 4 P. M.
(Except Wed., Sat. and Sun.)
8:30 to 2:30 P. M.
(Except Wed., Sat. and Sun.)
Res. 2218 So. Ridgeway Ave.
Tel. Crawford 7-8440
If no answer - Call
AUstin 7-5700

centralne ljudske restavracije na prostoru med Miklošičevo in Kolodvorsko ulico, ter zidavo štirih novih institutov univerze, potem vidimo, da se gradi v Ljubljani na vseh delih mesta obilo novih stavb, ki bodo služile najrazličnejšim namenom. V zvezi s tem je potrebno omeniti še posebno vrsto gradbenih del, namreč nadzidavo starih hiš, s čemer bo pridobljenih precej novih stanovanj. Danes

KOGA SE SMATRA ZA "RAZSELJENO" OSEBO IN KAKO JI PRITI V USA?

Z odobrenjem zveznega kongresa se smejo sedaj priseljevati v to deželo tudi osebe izven kvotnega sistema.

Predvsem takozvani razseljenci. Kar izmed slednjih je bilo imovitih, so sem že prišli — po trditvah raznih članov kongresa največ nelegalno — s pomočjo podkupnin. Dalje je prišlo sem tudi mnogo "razseljenec" s posebnim dovoljenjem, n. pr. tudi nekaj ducatov Slovencev, ker si ne upajo nazaj v svojo rojstno domovino — eni vsled svojega sodelovanja med vojno s Hitlerjem in Mussolinijem, drugi pa, ker so v zamejni vladi v Londonu ali kjer že spletkarili proti sedanjji jugoslovanski vladi, dasi se med vojno niso pajdajšili z naciji ter rimskimi fašisti.

Naprednih ljudi po novi izjemni postavi ne bo prišlo sem. Vendar pa je vredno objaviti informativni članek, ki nam ga je poslal Common Council.

Glasi se:

Zakon za razseljene osebe, ki je bil končno sprejet v juniju 1948, poverjuje oblikovanje regulacij za prepustitev razseljenec v to deželo komisiji sestojeci iz treh članov, katere imenuje predsednik ter jih mora potrditi senat. Komisija je bila zadržana v svojem delu več kot dva meseca in to največ radi tega, ker senat ni potrdil imenovanih članov komisije takoj po imenovanju. V komisiji so: Ugo Carusi, bivši komisar naseljeniškega in naturalizacijskega urada; Edvard O'Connor, načelnik pomožne službe Narodne katoliške pomožne konference ter Harry N. Rosenfeld, pomožni upravitelj Federalne varnostne agencature.

Komisija je 6. okt. izdala uvodne ali načrtne regulacije nanašajoče se na glavne točke pripustitve razseljenec v to deželo. Par dni pred tem je predsednik komisiji naročil, da predloži ime slehernega naseljenca izbranega za vstop v to deželo zveznemu uradu za preiskave, to seveda pred pripustitvijo v Zed. države. Te preiskave ne bodo zadrževale pripustitve razseljenec, ker razseljenci so temeljito preiskani preden morejo sploh dobiti dovoljenje za prihod v Ameriko. Preiskave ozadja razseljenec, ki so določeni za naselitev v U.S. vrši štab komisije za razseljene osebe v taboriščih oziroma na licu mesta. Pomaga pri tem delu armada, kjer pa okupacijske čete tega ne morejo, nudi pomoč državni department.

Razseljencem lahko pomagajo v Ameriko sorodniki, prijatelji, delodajalci, ki jih znabiti mislijo uposliti, ali pa pripoznane socialne organizacije. Ti pokrovitelji pa morajo zagotoviti Komisijo za razseljence, da 1) bo imel "poglavni prošilec" (principal applicant) — glava družine — preskrbljeno primerno delo ali službo s plačo, ki je običajna za tako delo ali službo v kraju, kjer se namerava naseliti ter da z njegovim hamesčenjem ne bo izrinjen z dela kak drug delavec ali uslužbenec; 2) da bo imel prošilec in njegova družina varno in sanitarno stanovanje, brez da bi se morala umakniti kaka druga oseba in napraviti prostor novodošli družini; da prošilec in njegova družina ne postanejo javno breme; 3) da pokrovitelj pričaka prošilca ko ta pride iz starega kraja semkaj ter da bo pokrtil stroške v zvezi s potovanjem prošilca do njegovega končnega cilja oziroma domovanja.

Regulacije se bo po potrebi še spremenilo, kakor bodo pač zahtevale in narekovale sproti dobljene skušnje in okoliščine. — Zakon za pripustitev razseljenec določa, da pride v to deželo 205.000 razseljenih oseb v teku dveh let. Med temi bo 2000 nedavnih beguncev iz Čehoslovaške, 3000 sirot pod 16 leti ter po

je v teku 16 nadzidav od katerih sta največji nadzidava sodišča, ki bo postalo velika in lepa palača ter nadzidava srednje tehnične šole.

Iz navedenega vidimo, da je danes v Ljubljani preko dvajset gradilišč, kjer se grade nove stavbe, večinoma 4-5 nadstropne palače in 16 gradilišč, kjer se poslojpe dozidava eno ali celo dve nadstropji.

—Ljudski tednik.

Mržnja Albanije napram Jugoslaviji vsem nerazumljiva

Ni je države, ki bi takoj po minuli vojni mali Albaniji toliko pomagala kot ji je Jugoslavija.

Sklenili sta med sabo vzajemno pogodbo, izenačili carino in valuto — vse je šlo gladko dokler se ni oglasil kominform. In sedaj je začela Albanija Jugoslaviti nagajati — tisti Jugoslaviji, ki ji je na stroške svojega gladujočega ljudstva pomagala toliko, da vsled uim in drugih vzrokov njeno ljudstvo ni šlo v pomanjkanje, ker če bi te pomoči ne bilo, bi albansko ljudstvo strašno stradalo in veliko bi ga pomrlo.

A Jugoslavija jo je založila z žitom, poslala ji je material za popraviljanje cest itd.

Toda kakor se je Albanija udinjala Mussoliniju pod kraljem Zogom proti Jugoslaviji, tako ji tudi sedanja Albanija izkazuje nchvaležnost.

Začela se je ta sporna zadeva že lanskega februarja. Jugoslovanska vlada je o tem letošnjega septembra objavila poseben komunik, ki se glasi:

"Vlada LR Albanije se je v februarju l. 1947. obrnila na vlado FLR Jugoslavije s prošnjo, naj bi v pomanjkanju izmenjave diplomatskih predstavništva z vrsto držav ljudske demokracije in ker ni diplomatskih odnosov med Albanijo in skoraj vsemi kapitalističnimi državami, FLR Jugoslavija prevzela nase zaščito pravic in interesov LR Albanije in njenih državljanov v teh državah.

Vlada FLRJ, ki se ravna po politiki prijateljstva in bratstva do LR Albanije, je v želji, da bi sosedni ljudsko-demokratski republiki pomagala tudi na tem polju delovanja, rada ustregla prošnji vlade LR Albanije. V skladu s tem je vlada FLRJ prevzela zaščito pravic in interesov LR Albanije v teh-le državah: Belgiji, Braziliji, Egiptu, Angliji, Italiji, Kanadi, Mehiki, Norveški, Svici, Turčiji in ZDA. Razen tega je jugoslovanska država ščitila interese in pravice albanskih državljanov v naslednjih državah ljudske demokracije: Čehoslovaški, Poljski, Romuniji in Madžarski.

Vlada FLRJ je ščitila interese LR Albanije in njenih državljanov v omenjenih državah v zadovoljstvo in korist LR Albanije. Sama vlada LR Albanije

ni niti enkrat v kakršni koli obliki izrazila svojega nezadovoljstva v tem pogledu, temveč je Jugoslovanski vladi pogosto izražala hvaležnost in priznanje za skrb in pozornost, ki jo je vlada FLRJ posvečala albanskim državljanom v drugih državah.

Letos v juniju je vlada LR Albanije z noto prosila vlado FLRJ, naj prevzame skrb za repatriacijo albanskih državljanov, ki so bili internirani v Nemčiji in Avstriji.

Tem večje pa je bilo presenečenje vlade FLRJ, ko ji je vlada LR Albanije v začetku septembra 1948 poslala noto izredno drzne vsebine, s katero ji je sporočila, da ji vlada LR Albanije odvzema pravico, da bi smela zahtevati albanske državljan, ki so internirani v Nemčiji in Avstriji, ker se ji to ne zdi potrebno.

To stališče albanske vlade, s katerim hoče zlonamerno prikazati prijateljske usluge vlade FLRJ kot nekakšno prisvajanje pravic, namesto da bi bila hvaležna vladi FLRJ zaradi njenega nesebičnega prizadevanja, je zgled skrajne neljalnosti, ki se popolnoma sklada z neodgovorno politiko napadov in klevet proti FLRJ, s katero je albanska vlada začela 29. junija 1948.

Takšen odnos in takšno ravnanje albanske vlade sta prisilila vlado FLRJ, da obvešča vlado LR Albanije, da ne bo prav nič več skrbelja za repatriacijo albanskih internirancev v Avstriji in Nemčiji, niti se ne smatra vezana, da bi v bodoče še nadalje ščitila pravice in interese LR Albanije ter njenih državljanov v državah, kjer je to doslej opravljala."

Predstavnik albanskega poslanstva je sprejel o tem tudi pismeni akt iste vsebine."

Listnica Uredništva

Vseh poslanih dopisov za v to številko niti pri najboljši volji nismo utegnili urediti za priobčitev v tej številki.

Tako je izostala tudi kolona "Z uredniške in upravniške miže", ker se žurimo z delom pri kolektarju.

Bo vse v redu ko hitro mogoče.

Naročite si prihodnji letnik Ameriškega družinskega kolektarja!

IT'S ALWAYS
Beauty Sleep
WITH AN ELECTRIC BLANKET

VSAKO JUTRO boste vstali osveženi, ker boste spali pod električno odejo. Nič več vam ne bo treba kup odeva, ki bi vas težila... ne bo vam treba vstajati, da kaj odeje dodate ali odložite. Spali boste v regulirani toploti ne glede kakšna je temperatura v sobi ali zunaj.

Odpočili si boste čim se ugodno vležete na toplo od električnega pokrivala v naprej ogreto postelj... tresenja od mraza med rjuhami bo konec. In počivali boste skozi vso noč pod lahno električno pernico. Naravnali boste kontrolnik toplote in potem vas bo avtomatično grel v toploti kakršno si želite.

Briga za te električne odeje je lahka. Perete jih lahko kot navadne vrhne lahne odeje... in prihranite si na času, ker treba je vam oprati samo eno odejo za vsako postelj namesto po dve ali tri kot po starem načinu.

Te nove električne odeje dobite lahko po svojem okusu v barvah, ki bodo prilagodne ostali opremi v vaši sobi. Oglejte si te odeje v prodajalnah električnih predmetov ali pa v prodajalnah spodaj podpisane družbe danes in prepričajte se sami kaj pomenijo za komfort v spanju.

PUBLIC SERVICE COMPANY OF NORTHERN ILLINOIS

SLOVENSKE IN ANGLEŠKE KNJIGE

Največja slovenska knjigarna v Zed. državah

Pišite po cenik PROLETARCU

2301 S. LAWDALE AVENUE
CHICAGO, 23, ILLINOIS

THESE WAR PLANS BAR WAGE BOOSTS

A ram-jet missile clocked at 1600 miles per hour is one of the latest gadgets the scientists and engineers have given a waiting mankind that needs more houses to live in, more refrigerators and more in the refrigerator.

Springfield Armory says it's stepping up the production of M-1 rifles and M-3 machine guns for jet planes. Whatever goes into destruction does not go into the things we want.

The Australian Labor Party removed restrictions on the dispatch of military forces abroad. AP sounded a bit cynical at that: "A party conference deleted from its long-established defense platform a clause that forbids the raising of forces for service outside the Commonwealth, except by decision of the people." The people go in, but don't decide.

They are finding new uranium deposits in Russia and America almost as fast as the cats have kittens, and Dave Lilienthal says the production of plutonium is up to what he calls "factory scale" now and shortly follows with a decision not to have those CIO unions monkeying around atomic energy plants.

Business is being appeased under mobilization plans by what's called an "advance pricing system" under which "government-industry agreements will adjust forward prices at three month intervals thereby making renegotiation unnecessary." Nothing like that for labor to keep up with the impetus all this fouling around with war gives to the high cost of living.

On Great Lakes the ore vessels have quit hauling coal on their north bound trips so they can make better time to get up there and haul more ore down before the lake traffic closes.

Even nuts and bolts will be jointly standardized by U. S. and Britain after 50 years discussion of the matter to simplify military planning and replacement of parts in military equipment.

And the bankers are set to "deflate" us, since they don't like that word "deflate," as much as they can before the big blow-up comes that all this adds up to. France curbs credits at request of U. S.

Heck, you can't take it with you. Why not practice some Big Unionism to hang around a while and use those standardized nuts and bolts for something worth while?

—Industrial Worker

Just Things By Clarence Zaitz

I'm happy. The squirrels around the Center are happy. Everybody is happy. Why? A while back I wrote a column in Prosveta mentioning the fact that there are a lot of squirrels around the Center.

My roommate Charles Rak visited his sister-in-law, Jean Rak, in Indiana a week ago, and she gave him a bag of nuts to pass on to me. So now, with nuts in hand, I can carry on my work as a humanitarian—and who knows, maybe someday squirrels will erect a statue in my honor??

I give the squirrels a bad time now. I always have a few nuts in my coat pocket, and when I see a squirrel I toss him a nut. But then where I make my mistake is in throwing him another nut. The poor squirrel is in such a state of confusion that my hopes for a statue get very dim. He has the first nut in his mouth, and would like to take the second nut, too, but can't get them both in his mouth. Then he stands there for a few minutes, with a bewildered look on his face, trying to figure out if the second nut will still be there when he returns from his hideout.

Ah! These squirrels, what a life they lead. All they have to do for a living is amuse people and get free food. Come to think of it, there are some people that get food thrown at them, too, when they perform before an audience!

HERE'S SOME NEWS

NEW YORK — (FP) — Here's news for the embattled oil workers on the west coast, out on strike since Sept. 4 for a wage increase: Standard Oil of California has just completed the most profitable 9 month period in its entire history.

Presidential Serenade

President Truman's inauguration next January will be marked by the greatest musical serenade in Washington history, according to a proposal made to the President in a congratulatory message from James C. Petrillo, head of the American Federation of Musicians.

Massed bands of outstanding musicians would perform during the parade down Pennsylvania Ave., the swearing in ceremonies at the Capitol, the inaugural ball and other events, according to preliminary plans announced by the union chief.

It's Not a Pleasing Prospect

The boss calls you into his office one day and says, "Joe, our records show you'll soon be 65. That means we'll have to retire you next month."

You tell him you've still got a lot of good work in that body of yours, that you can't afford to retire.

He mentions the fact that you'll draw a Social Security pension and you say that it isn't large enough.

He tells you he's sorry that he can't let you continue at your job; there's a company rule that production men retire automatically at 65.

So there you are, at the end of 45 years of hard, steady work facing a future that's none too pleasant.

With prices as they are, your Social Security pension will just about pay your wife's doctor bills and buy you enough to eat. There won't be anything left for rent, clothing and incidentals.

Maybe you can move in with your daughter and her husband—or maybe you can get a job as a nightwatchman.

Then you tell yourself with considerable feeling, "What this outfit I'm working for needs is a decent retirement program."

A lot of Joes around the country face this problem every year, which explains why a large number of CIO unions are paying more and more attention to retirement programs.

They want to make pensions—along with insurance plans—the subject of collective bargaining. Their argument is that workmen, acting collectively, have as much right to bargain for their future as for the present.

It's a sound argument—one we intend to keep making from time to time until industry provides its employees with adequate retirement programs.

—CIO News

Sidling Up To Franco

By THOMAS SANCTON

The possibility that an outright military alliance might be concluded between the United States and the Franco dictatorship in Spain was clearly foreshadowed by developments recently in Washington. The strategic importance of Spain has been a military axiom from the days of the Roman Empire, and American military planners have apparently decided to conduct a classic "Peninsula campaign" in the event of war with Russia. From a map-room point of view the logistics of such a campaign could be handled, and the proposal has won out against the opposition of General de Gaulle and certain American analysts who argue that a defense strategy should be based upon holding the Rhine frontier. Within the past two or three weeks the Spanish plan has evidently gained the active support of Secretary Marshall and the State Department, despite the inevitable grave diplomatic repercussions.

The State Department's Spanish specialists now seem to regard an eventual Spanish alliance as a certainty. In their view the tempo at which such a policy can be developed depends entirely upon public reaction in the United States and Western Europe. Until recently department spokesmen, when asked about rumored changes in the Spanish situation, repeated an unvarying formula to the effect that United States policy toward Spain had not been altered in the slightest degree and was still based upon our worthy advice to the Spanish people to abolish their dictatorship as a condition for acceptance into the comity of nations. This week the department, in an announcement by its press officer, proclaimed the formula once again, but apparently it is no longer hopes to convince anybody that the Spanish situation is in statu quo.

Secretary Marshall himself, in a statement to the press in Paris, acknowledged discussing with the French and British foreign offices a proposed policy of moderation toward the Franco government. On his return from the Mediterranean area Chairman Gurney of the Senate Armed Forces Committee revealed—very probably to the regret of the military planners—that the ultimate stage in the development of our relations with Spain would probably be outright military alliance, lend-lease, and financial credits.

—The Nation.

Which?

"Daddy," asked the small son of a business man, "what is this 'business morality' I hear people talk about?"

"Well, my boy," was the reply, "if a man comes into your store and pays a \$10 bill, and as he is leaving you find that he has given you by mistake two \$10 bills, the question is, should you tell your partner?"

Do You Want to Live Forever? — On Earth? Snagged on Own Hook

Dr. T. R. Harrison, president of the American Heart Association, tells life insurance company doctors that medical scientists may discover a "chemical substance" that, taken into the body, will prevent old age and enable people to live far longer. They might even live forever.

That's a startling idea, and mighty attractive. The hope of immortality in a better world does not seem enough for most folks. They want to go on living right here on earth.

We wonder, however, if this world would ever get much better, if the men who made it stayed on the job. Perhaps it's just as well each generation gets a chance to try its hand at the helm.

—Labor

LOOKING AHEAD!

Robert M. LeGlaire, a business man, of 1366 N. Dearborn street walked into Progressive Party headquarters election night and handed William Miller, state director, a check for \$500 "for your next campaign."

"Wallace is stronger in defeat than any other candidate is in victory," he said simply. "I'll always be for him. I always have been."

Rent Control Helps Business

If businessmen would use common sense, instead of believing the nonsense put out by propagandists, they would stop cutting their own throats.

If they would think for themselves on rent control, for example, they would arrive at the conclusions reached this week by J. A. Livingston, whose column on business and finance appears in a number of conservative newspapers.

"Today," he says, "householders are using 'rent money'—that used to go to the landlord—for other purposes. Today 70 out of every 100 consumer dollars are spent at retail. In prewar days, 'the butcher, baker, lipstick maker' and other merchants 'corralled only 55 to 60 per cent of consumer income,' because rent took a larger share.

"With the end of rent control, consumer spending will go back to the prewar pattern. Then rent absorbed 19 per cent and food 32 per cent of each dollar, as against 12 per cent and 42 per cent, respectively, nowadays."

In short, Livingston says, "rent control benefits the great majority—consumers, merchants, farmers and manufacturers."

—Labor

SELECTED SHORTS

IT PAYS TO BREAK THE LAW
WASHINGTON — (FP) — The low price of breaking anti-trust laws was emphasized again when Attorney General Tom Clark announced final settlement of Government cases against illegal profiteers in the rubber tire and paint industries.

For eliminating competition through price agreements the Rubber Manufacturers Association, its member companies and certain officials paid out \$50,000 all told in fines, rather than contest the case. No firm or person was fined more than \$5,000. The paint kings, doing an annual business of \$50 million in the furniture paint field alone, were fined \$30,500, also with the \$5,000 limit.

The small fines are easily paid out of the millions of dollars of extra profits they are allowed to keep.

WOMEN NIMBLE-FINGERED
Twice as many men as women are pilfering food from stores, says Food Topics, a national newspaper for food retailers. A breakdown of persons caught taking goods from stores in the Southern California Retail Grocers Assn., during January shows 65 per cent were men, 33 per cent were women, and 2 per cent were children. Most pilferers were older people: 66 per cent of those caught shoplifting were between the ages of 35 and 60.

Grocers found that 50 per cent of the stolen items were groceries and 34 per cent were fresh or canned meats.

The following item is an excerpt from Drew Pearson's column *The Washington Merry-Go-Round*, which appeared in his syndicated papers on Sunday, Sept. 26, 1948.

The House un-American Activities Committee is in such a suspicious mood that recently it got a bit suspicious of an investigator hired by one of its own members—Congressman John McDowell, Republican, of Wilkesburg, Pa.

It all started when McDowell got worried about some Yugoslav fishermen on the West Coast. During the war, when the United States was hard up for food, these fishermen transferred from the Atlantic to the Pacific, and Representative McDowell got the idea that some of them were Communists. He also heard that they were cruising around Alaska.

Consulting former Premier Nagy of Hungary, a strong anti-Communist, McDowell hired Yugoslav linguist Bogumil Vosnjak to mingle with the fishermen and see what they were up to. The FBI, also watching the fishermen, got suspicious of Vosnjak and arrested him. Vosnjak flashed a letter showing that he was working for the House un-American Activities Committee.

This situation, where sleuths were watching other sleuths, got Chairman Thomas all up in the air, and he wrote the following letter to his chief investigator, Robert E. Stripling:

"Dear Strip:

"Talked today to McDowell on the telephone concerning Vosnjak: I told McDowell I'd gotten some unfavorable news from the FBI concerning Vosnjak and that I didn't want to take any chances with this fellow. Further, I didn't know what it was all about in the first place, but that, based on what I learned today, I didn't want to have any of him. Therefore, Mr. McDowell should contact the man and make it plain to him that he is in no way connected with our committee and that if he is doing anything for McDowell or the committee at the present time, he should cease operations immediately.

"I likewise informed Mr. McDowell that I would sign the original voucher for \$150, but that all other expenses incurred by Vosnjak would have to await a conference between you, Mr. McDowell and myself."

Since then Vosnjak has been cleared, and the committee members are breathing easier. But for a time they were about as suspicious of each other as they are of some of their own witnesses.

MOST POLIO CASES SINCE 1916

WASHINGTON—Public Health Service officials said that the 1948 total of infantile paralysis cases probably will be the largest since 1916. In 1916 29,000 cases were reported and this figure never has been exceeded.

The second largest number, 25,698, occurred in 1946.

This year, to date, 22,594 cases have been reported and the polio season has not yet ended. On the same date in 1946 there were 21,662 reported cases.

PUBLIC POWER CHEAPER

Publicly owned power systems are more efficient and furnish cheaper electricity than the private utilities, according to a study made for the American Public Power Association by Carlton L. Nau.

MORE MARRIED WOMEN WORK

ST. LOUIS—More married than single women are now working in this country and one-half of the women employed are more than 35 years old, Miss Frieda S. Miller, director of the Women's Bureau, United States Department of Labor, told the Women's Century of Progress exposition here.

Contribution of Illinois to Production of 100,000,000 Vehicles Illinois Ranks 4th in Paved Roads; 3rd in Number of Retail Outlets; 6th in Number of Registered Vehicles

Second Annual Music Festival

DETROIT, Mich.—On December 5th at 2:00 p.m. at the large auditorium of the Masonic Temple in Detroit, the American Slav Congress will present its Second Annual Music and Folk Festival. Nationality groups participating are Russia, Ukrainian, Croatian, Serbian, Slovenian, Slovak, Carpatho-Russian, Bulgarian, Macedonian, Polish and Czech.

72% of Draftees Rejected Because of Poor Health

WASHINGTON—A report of Selective Service officials on the number of men rejected for military service because of physical reasons lends support to charges that adequate medical care is not available to millions of American citizens.

According to federal reports, 72 per cent of the 24 and 25-year-olds in the nation's 10 largest cities are unfit for service with the armed forces.

The rejection rate ranges from 87.5 per cent in New York City to 37 per cent in Los Angeles. Psychoneurotic disorders and heart ailments were the major causes.

The rejection rate during World War II, from November, 1940, to August, 1945, was 35.8 per cent. During that time, 17,954,500 men were examined.

However, draft officials pointed out that, with veterans exempted from the peacetime draft, most of the men being called were 4-Fs during the war or held essential jobs. They estimated that roughly 10 per cent of the wartime 4-Fs have recovered from their disabilities.

Selective Service Director Lewis B. Hershey said the rejection rate among the 24 and 25-year-olds was just about what he and his aides had expected, and maybe a little better.

He recalled that, after Congress decided not to draft veterans, Selective Service recommended registering only youths 21 or under, where the rejection rate would not be nearly so high.

India Won War Mightily Fast

Indian troops marched into Hyderabad, a vast area in the heart of India, and forced that "princely state's" fabulously wealthy ruler, the Nizam, to surrender. The military campaign ended swiftly after only five days and little real fighting.

The government of India knew it had to win quickly. To understand why, it is necessary to remember that there are "two Englands."

One is the England of Labor and liberals, who set India free recently. The other is the England of the "Tories," who kept India in chains for centuries, want to put the chains back, restore the old "glory of the British Empire," and wring more profits out of the Indian people for the benefit of rich British aristocrats and business men.

Up Pops Eden

It is significant that Anthony Eden, "Tory" leader, tried to rush to the rescue of the Nizam of Hyderabad, "Our Faithful Ally."

Eden and others helped the Nizam put before the United Nations Security Council a protest against the "invasion" of Hyderabad, but the fighting was over so quickly that the British "Tories" were left out on a limb.

The Indian government promises the 17 million people of Hyderabad some democratic rights, which they have never had under the Nizam.

ONE SHORT

The boat was sinking. The skipper rushed up to a crowd of scared passengers. "Who among you can pray?" he asked.

"I can," answered the minister. "Then start 'er up, parson," ordered the skipper. "The rest of you put on life preservers. We're one short."

A significant transportation milestone is being observed this year with production of the 100 millionth motor vehicle in the United States. Major contributions to this American industrial achievement have been made by the people of Illinois.

Currently, five different makes of trucks and buses are manufactured in the state. One passenger car firm operates a final assembly plant. More than 120 other Illinois companies build parts, bodies and accessories for automotive producers. These industries employ over 25,500 workers with annual wages in excess of \$21,000,000.

Ranking sixth among the states in the number of vehicles registered—with 2,045,833 reported in 1947—Illinois' highway transportation business is one of the leading industries in its entire economic structure.

According to recent figures, there are 250,049 truck and bus drivers in the state. Another 76,587 persons are employed in sales and servicing work, while 7,251 are engaged in building and maintaining highways.

Illinois holds third place nationally in the number of retail outlets for new motor vehicles, with 6,122 such businesses.

Out of then state's grand total of 104,579 miles of roads, approximately 82,574 are surfaced. It ranks fourth in the amount of paved highways, with 11,952 miles.

The Illinois Department of Labor estimates that there are 8,809 gasoline filling stations in the state. It also reports that 4,373 automobile repair shops and garages employ over 13,341 workers who receive an annual wage of \$7 millions.

BALLOT BOX LAWMAKING

Voters of many states were called upon Tuesday, November 2, to make decisions on constitutional amendments and propositions for legislation. In general, the results evidence a rather conservative temper.

Kansas put an end to its 68 year old constitutional ban on the sale of liquor. South Carolina approved a constitutional amendment to legalize divorce. Maryland amended its constitution to bar from public offices any one who belongs to an organization which advocates the overthrow of the government. These are innovations, so far as these states are concerned, but not very startling.

Wisconsin's voters, who fell for President Truman's promises to give them the moon, were more conservative when they balloted on a proposition which involved their own money. A proposal to levy a retail sales tax to raise 200 million dollars for a soldiers' bonus was beaten, 3 to 1. Bonus plans had better luck among the voters of Minnesota and Indiana.

Several states voted on propositions for labor legislation and the results were diverse. Arizona approved a law putting teeth into the state's constitutional ban on the closed shop. New Mexico, however, rejected a proposal to outlaw closed and union shops. Massachusetts defeated three proposed restrictions on unions.

One another highly controversial issue, the voters of Massachusetts defeated a proposal which would have made it legal for doctors to give contraceptive advice to married women whose health would be endangered by pregnancy.

The voters of Minnesota defeated a proposal to revise their constitution to permit several amendments to be offered for approval in a block, rather than singly, as is now the law. If this measure had been adopted, it would have been easier, especially in times of unrest, for special interest groups to shove through groups of amendments that would be rejected if offered separately.

Where issues are clear, simple, and well understood, a popular vote on them is sometimes useful. Where the issues are complex, it is better to have them decided by elected representatives of the people.

—Chicago Daily Tribune

THE MARCH OF LABOR

WE MUST DEFEND DEMOCRACY AS THAT FORM OF GOVERNMENT AND OF SOCIETY WHICH IS INSPIRED ABOVE EVERY OTHER WITH THE FEELING AND CONSCIOUSNESS OF THE DIGNITY OF MAN.

THOMAS MANN

MASSACHUSETTS WAS THE FIRST STATE TO ENACT MINIMUM WAGE LEGISLATION IN 1912.

THE SOUTHERN COTTON-GROWING STATES PREDOMINATE IN THE EMPLOYMENT OF CHILD LABOR, BOTH AS TO ABSOLUTE NUMBERS AND PERCENTAGES OF TOTAL CHILD POPULATION.

BEHIND THE HAT OR CAP YOU BUY IS UNION MADE / SEE THAT IT BEARS THE UNION LABEL.